

Svensk musikforskning idag

En självkritisk bild av vår vetenskap

Introduktion

Inför Svenska samfundet för musikforsknings konferens "Musikvetenskap idag" (Lund, 9–11 juni) föreslog dåvarande ordförande i styrelsen för Samfundet, professor Boel Lindberg, att en panel skulle avhandla svensk musikforskning över de senaste 10 åren. Programpunkten rubricerades "Svensk musikforskning idag. En självkritisk bild av vår vetenskap". Avsikten var att självkritiskt diskutera vad som gjorts under perioden, och med hjälp av en extern paneldeltagare få sin självbild granskad. Deltagarna i panelen fick i uppdrag att förbereda en presentation av ett begränsat område, till grund för diskussionen med den externa diskutanten och åhörarna på konferensen. Paneldeltagarna och deras områden beskrevs enligt nedan.

Ursula Geisler, forskarassistent i musikvetenskap vid institutionen för kulturvetenskaper i Lund, gjorde en översikt över innehållet fram till idag i *STM-Online*. *STM-Online* är Samfundets webbtidskrift som började komma ut 1998. Hon gör också några jämförelser med den tyska musikvetenskapliga online-tidskriften *Frankfurter Zeitschrift für Musikwissenschaft* som etablerades samtidigt med *STM-Online* och publiceras under jämförbara omständigheter.

Boel Lindberg, sedan 2009 professor emeritus i musikvetenskap vid Växjö universitet, gjorde en översikt omfattande de avhandlingar om musik (i vid bemärkelse) som lagts fram i Sverige 1999–2008. Boel Lindberg var under åren 2007–2009 ordförande i Svenska samfundet för musikforskning.

Johan Norrback, fil. dr i musikvetenskap och förstandare för *Göteborg Organ Art Center* (GOArt) vid Göteborgs universitet, fick i uppdrag att gå igenom de forskningsartiklar som publicerats i *Svensk tidskrift för musikforskning* under den senaste 10-årsperioden. Johan Norrback är från och med 2009 huvudredaktör för *STM*.

Gunnar Ternhag, professor vid akademien för humaniora och medier på Högskolan Dalarna och gästprofessor vid Musikhögskolan i Örebro, fick i uppdrag att göra en översikt över vilken musikvetenskaplig forskning som under de senaste tio årens publicerats i rapporter, monografier och antologier. Gunnar Ternhag var ordförande i Svenska samfundet för musikforskning under perioden 1998–2007.

Som extern diskutant medverkade *Erkki Huovinen*, tf professor i musikvetenskap vid Åbo akademi och tillträdande gästprofessor vid University of Minnesota, USA. Erkki Huovinen's uppgift var att utifrån det skriftliga underlag han fick tillgång till innan konferensen ge ett "utifrån"-perspektiv med kommentarer kring hur svensk musikforskning skiljer sig från finsk musikforskning och den internationella forskning han överblickar. Dessa bidrag återges här i *STM* i bearbetad form, i den ordning de föredrogs vid paneldiskussionen, och sist kommer Erkki Huovinen's något utvidgade kritiska synpunkter. Något referat av den diskussion som följde i Lund publiceras inte, utan vi ser fram emot en fortsatt debatt i de fora som finns tillgängliga.

Johan Norrback

Antologier, monografier och editioner med musikvetenskaplig inriktning 1999–2008

av Gunnar Ternhag

Tio års utgivning av musikvetenskapligt anknutna antologier, monografier och editioner – vad säger denna litteraturmängd? Kan en närmare granskning av denna samling med utgåvor säga någonting om svenska musikvetares intresseområden, om deras publiceringsstrategier, deras samarbeten och inte minst om forskarna själva? Det var min storstilade förhoppning, när jag tog mig an uppgiften inför konferensen *Musikvetenskap i dag* 2009.

Dessa tre publikationsformer – antologi, monografi, edition – speglar givetvis inte någon helhet, långt ifrån. Den i särklass viktigaste formen är i dag artikeln, starkt påhejad av både en naturvetenskapligt inspirerad forskningspolitik och vänner av bibliometrisk metod för forskningsfinansiering och –jämförelser. Artikeln är kort sagt den enhet som i dag ligger till grund för alla komparativa uppskattningar av forskares, institutioner, lärosätens och ämnens prestationer. Med denna insikt om artikelns hegemoni kan man nästan ifrågasätta det meningsfulla i att granska musikvetares publiceringar i större format. En sådan granskning kan i varje fall inte kallas framåtsyftande, eftersom starka krafter alltså vill styra bort forskarna från de större publikationsformerna. Framför allt monografin, humanisternas klassiska tribun, går en sakta död till mötes ifall den nuvarande forskningspolitiken fortsätter i samma spår som idag.

En överblick över musikvetenskapligt inriktade antologier, monografier och editioner under tio år säger förhoppningsvis någonting om forskarnas publiceringsstrategier – men också något om forskarnas sätt att organisera sin forskning. Överblicken kan därför berätta en del om det musikvetenskapliga forskarsamhället i Sverige, dess arbetssätt och intresseområden. Ur denna överblick skulle det kunna gå att hämta argument i den fortsatta diskussionen om hur musikvetenskapen ska förhålla sig till forskningspolitikens allt skarpare propåer om koncentration på publicering i internationella tidskrifter med hög s. k. impact-faktor.

Efter denna inledning om den aktuella ramen runt min granskningsuppgift ska jag först berätta hur jag gått till väga. För att överblicka utgivningen av antologier, monografier och editioner gick jag till recensensavdelningen i ämnets centrala organ *Svensk tidskrift för musikforskning* (STM). Som ansvarig redaktör för denna avdelning under

dessas tio år vet jag att i stort sett alla utgåvor av dessa slag finns anmälda i tidskriften. Min ambition som redaktör var nämligen att recensionsavdelningen skulle vara heltäckande för denna typ av publikationer. Några utgåvor har naturligtvis slunkit ut ur nätet, en del för att jag helt enkelt missade dem, andra för att jag inte lyckades få tag i recensenter. Men i det stora hela speglar recensionsavdelningen i tidskriften vad som publicerades av antologier, monografier och editioner dessa år. En mer grundlig eftersökning, t. ex. en genomgång av Svenskt musikbibliografi, skulle sannolikt gett ett större material. Om en sådan större mängd hade lett till andra slutsatser, är dock svårare att uttala sig om.

Antologier

Under den undersökta perioden recenserades 25 musikvetenskapliga antologier med svensk anknytning i *STM*. Det är förstas en gränsdragningsfråga när en antologi ska kallas musikvetenskaplig och när den ska kallas svensk. Men i det här sammanhanget finns det anledning att vara vid i sin definition, eftersom antologin till sin natur ska inkludera flera perspektiv. Antologier i olika slags gränsland säger alltså något om svenska musikvetares kontaktnät och forskningsinriktningar.

25 antologier under tio år, två och en halv om året, det måste sägas vara en god siffra för ett trots allt litet ämne. Antologier är arbetsamma att ta fram, krävande för både redaktörer och författare. Antologier är också tecken på samarbetsvilja och samarbetsförmåga, men också på strävan att vidga perspektiven genom att lägga ihop flera forskares utgångspunkter kring ett visst tema. Siffran säger därmed något positivt om ämnets inre kontaktvägar och om kontakternas dynamik.

Det skulle vara givande att undersöka antologiernas antal under närmast föregående tio år, helst också under tioårsepokerna dessförinnan. Sådana tal skulle kunna avslöja om trycket på musikvetare att skriva artiklar också kanaliseras genom medverkan i antologier, att således forskningspolitikens krafter inte bara resulterar i publicering av artiklar i tidskrifter, utan att det uttalade kravet på artikelskrivande också leder till fler antologier. En sådan följd är sannolik – och förstärks också av de akademiska lärarnas allt mindre forskningstid som resulterar i fler artiklar och färre monografier. Antologier kan kanske betraktas som kompromissen mellan de ouppnåeliga monografierna och verklighetens artikelpubliceringar.

Av de 25 antologierna är sex på engelska: två från orgelforskningens GOArt (Snyder 2001, Speerstra 2002), två med musiketnologisk inriktning (Lundberg & Ternhag 2000, Ramsten 2004), en musikhistorisk (Kjellberg 2002) och en med afrikanskt musik-

liv som tema (Thorsén 2004). Sex av 25 säger att det främsta publiceringsspråket för musikvetare fortfarande är svenska, också vid de tillfällen då man går ihop och genom antologiformen försöker nå en vidare läsekrets. Jag skulle tro att man utifrån, t. ex. ifrån forskningsfinansiärer och från forskningspolitikens företrädare, tycker att det under tio år har publicerats alltför få svenska musikvetenskapliga antologier på engelska. Trycket att skriva och publicera på det språket är som bekant stort. Man skulle nog kunna påstå att svensk musikvetenskap när det gäller publiceringsspråk tillhör humanioras hårda kärna ifråga om att ha svenskan som dominerande språk. Men för att veta säkert på den punkten krävs jämförelser med antologier från i första hand systerdisciplinerna konstvetenskap, litteraturvetenskap och så vidare.

Å andra sidan är minst sju av de 25 antologierna tillkomna i ett nordiskt sammanhang, således med kolleger från de nordiska länderna företrädade bland författarna. Att döma av den siffran är nätverken mellan kolleger i nordiska länder levande och befruktande. Sedan jag konstaterat detta, säger jag också att det vore intressant att undersöka i vilken utsträckning svenska musikvetare medverkar i antologier som ges ut i andra nordiska länder. Svensktgivna antologier med nordisk medverkan säger således inte allt om den nordiska forskargemenskapen.

Sex antologier av de 25 har en tonsättare som tema, vilket avslöjar att tonsättarforskningen lever i högönskelig välmåga. Av dessa behandlade fem svenska tonsättare, Hugo Alfvén (Ternhag & Rudén 2002), Wilhelm Peterson-Berger (Engström, m fl 2006), Dag Wirén (Tegen 2005), Sven-Eric Bäck (Höglund 1999) och Ingvar Lidholm (Karlsson & Wisén 2001). En enda hade en icke-svensk tonsättare som centralgestalt, nämligen boken med bidrag om Dmitrij Sjostakovitj (Geisler & Rosengren 2007). Ytterligare två stycken hade utvalda personer som tema men var historiografiska, nämligen antologierna om Tobias Norlind (Bohlin 2004) respektive Bo Wallner (Tobeck 2007). För egen del hade jag gärna sett flera historiografiska artikelsamlingar, eftersom kritisk behandling av ämnets historia enligt min uppfattning bidrar till ämnets självförståelse – och kontinuitet.

Sex antologier under de studerade åren kan kallas musikhistoriskt inriktade, vilket nog är färre än man skulle gissa på förhand – jag bortser här från tonsättarantologier som ju också kan sägas vara musikhistoriska. Den musikhistoriska forskningen dominerar alltså inte svensk musikvetenskap, av antologiämnen att döma.

Tre antologier har musiketnologisk inriktning (Lundberg & Ternhag 2000, *En brokig samling* 2001, Ramsten 2004), fyra om man inkluderar den nämnda med afrikanskt tema.

Vad publicerades *inte* i antologiform? Ingen antologi med populärmusikalisk inriktning kom ut under den här perioden, inte heller någon med egentlig aktualitet kring

samtidens musikliv i vid bemärkelse. Det närmaste man kommer samtidens musikliv är en antologi om psalmens betydelse i vår tid (Hansson m fl 2001) och den redan nämnda om afrikanskt musikliv. Jag tror att många – inte bara jag själv, också många musikintresserade som utifrån betraktar disciplinen – skulle önska större engagemang i vår egen tid än dessa båda i och för sig mycket välmotiverade antologier.

Monografier

Monografierna i min sammanställning är 35 stycken. Åtta av dem är författade av två eller tre författare, 27 stycken således soloprestationer. Relationen mellan ensamförfattare och delat författarskap säger att soloskrivandet dominerar i svensk musikvetenskap. Fortfarande. Utvecklingen mot forskargrupper och mot nära forskarsamarbeten som forskningspolitiken önskar har synbarligen inte kommit så långt i ämnet. Bakgrunden till den icke-förändringen kan förstås diskuteras. Det kan handla om att finansieringen av musikvetenskaplig forskning helt enkelt inte tillåter mer än en forskare i taget. Den enskilde forskaren får vara tacksam om ersättningen åtminstone täcker hans eller hennes arbetstid. Men det kan också handla om att soloarbetstraditionen är svår att förändra. För att förstå siffran får man tänka på att bakom en monografi ligger en lång tillkomsttid. Tiden från idé till tryckt bok handlar om minst tre år, kanske ännu längre tid. Monografierna i den aktuella granskningen speglar således strategiska val som ligger tre till fem år tidigare än publiceringsåret. En förändring mot allt fler författarsamarbeten kan ha ägt rum under de senaste tio åren, vilket i så fall visar sig i monografier under de närmaste åren. Trots den reservationen kring tolkning av proportionerna mellan soloskrivande och författarsamarbeten, är det ingen djärv gissning att soloskrivandet i svensk musikvetenskap envist dröjer sig kvar.

Ett annat sätt att betrakta den samlade mängden musikvetenskapliga monografier under tio år handlar om att uppskatta den arbetsmängd som ligger bakom dem. Låt oss för enkelhetens skull räkna med att varje monografi tagit ett arbetsår att framställa. Några monografier har haft flerårig finansiering från Vetenskapsrådet eller Riksbankens jubileumsfond, medan andra haft snävare förutsättningar än ett helt år för forskning. Men i genomsnitt kanske ett års forskning per monografi är en rimlig uppskattning. Bakom de publicerade musikvetenskapliga monografierna i Sverige under tio års tid ligger i så fall 35 årsverken. Hur många av dem som varit helt avlönade och finansierade låter sig inte undersökas utan mera arbete än vad jag haft till förfogande, men min gissning är att i de 35 årsverkerna finns åtskilligt med fritidsarbete och dessutom en hel del pensio-

närsforskning. Är det rimligt att tänka sig att minst 20 av dessa 35 årsverken varit helt finansierade? Återigen skulle det vara givande att skärskåda villkoren bakom publicerad forskning i andra ämnen, detta för att jämföra läget i svensk musikvetenskap. Om min förmodan är någorlunda riktig, att således runt 20 av 35 årsverken är finansierade på regelrätt sätt, innebär det i praktiken att en väsentlig del av musikvetenskaplig forskning i Sverige är beroende av ideella insatser.

Sammanlagt 46 författare hade åstadkommit denna mängd musikvetenskapligt inriktade böcker. Av dem var 13 kvinnor. Ännu är det bevisligen en bit kvar till lika villkor för båda könen inom detta område.

När det gäller innehållet handlade nio av de 35 monografierna om tonsättare, således nästan en fjärdedel av helheten. Endast en av de nio behandlade en tonsättare utanför Sverige, nämligen Carl-Gunnar Åhléns bok om islänningen Jon Leifs (2002), för övrigt först utgiven på isländska. Ingen kan påstå annat än att tonsättarna fortfarande är i centrum för många svenska musikvetare.

Två monografier behandlar visskapare, nämligen Per-Erik Brolinsons och Holger Larsens lilla bok om Owe Thörnqvist (1999) och Olle Edström bok om Evert Taube (2006). Med många år utan större forskning om den diktade visan och dess skapare, har nu denna forskning tagit fart i landet. Inte bara dessa båda monografier är tecken på den förändringen.

Två monografier handlar om jazz. Båda två är dessutom jazzhistoriska och rör faktiskt samma förändring i svensk jazz, fastän ifrån två skilda vinklar. Alf Arvidsson (2002) skriver om hur jazzens kunde etableras i Umeå, Göran Nylöf (2006) skriver om konflikten mellan dansjazz och lyssnarjazz, också det en form av etablering, nämligen av den sistnämnda jazzformen.

Två monografier handlar uttryckligen om populärmusik, båda skrivna av Lars Liljestam (1998, 2001). Boken om Owe Thörnqvist ska kanske räknas till den här kategorin, vilket i så fall göra populärmusikmonografierna under tio år till tre stycken. Inte så imponerande, egentligen värre än så: ett verkligt problem att svenska musikvetare inte ägnar sig åt populärmusik i någon större utsträckning. Att musikvetarna inte publicerar större arbeten om den musik som trots allt dominerar i medier och i ekonomiska termer är besvärande för ämnets trovärdighet. Men ingen skugga faller på alla kolleger med intresse för annat än populärmusik, var och en ägnar sig som bekant åt sin starka sida. Kritiken bör i stället riktas mot ämnets grundutbildning som inte har orienterats tillräckligt mot vår tid populära genrer. Större utrymme för populärmusik i grundutbildning skulle på sikt ge fler arbeten på forskarnivå.

Sex stycken monografier skulle kunna kallas musiketnologiska, där också de folkmusikhistoriska arbetena ingår (Hammarlund 1998, Ternhag 1999, Jersild & Åkeson 2000, Lundberg, m fl 2001, Lundberg & Ternhag 2001, Ramsten & Ternhag 2006). Siffran säger att musiketnologin forskningsmässigt är större än det utrymme som denna subspecialitet har i musikvetenskapens grundutbildning. Där är proportionerna till synes motsatta jämfört med populärmusiken.

Editioner

Överblicken över utgivningar av *kritiska editioner* är lätt att sammanfatta. Under dessa år gavs det enligt STM:s recensitionsavdelning ut fjorton stycken. Två av dem var fonogramboxar: en med tidigt inspelad spelmansmusik, en med körinspelningar. Tre var editioner med brev, en utgåva med Joseph Martin Kraus som avsändare (Åstrand 2006), två med Hugo Alfvéns brev som jag själv stått för (Ternhag 1999, 2001). Av övriga editioner rörde två medeltida ballader, en innehöll ett urval psalmer och andliga visor (Göransson 2004), resten kritiska utgåvor av äldre svenska tonsättares verk, dels tre nummer i serien med Franz Berwalds samlade verk (1999, 2001, 2006), dels tre nummer i serien *Monumenta Musicae Sveciae*: Lindblads andra symfoni (2004), en antologi med solosånger från slutet av 1700-talet (2002) samt en med Erik Gustaf Geijers verk för fyrhändigt piano (2000).

Det behövs ingen större fantasi för att konstatera att editionsarbete befinner i sig i den svenska musikvetenskapens marginal. Tydligast framgår det läget om man jämför med utgivningen för några generationer sedan. Då höll nästan alla musikvetare på med editionsarbete parallellt med annan forskning. Nu är editionsarbete en liten forskningsgenre, så liten att vi knappt kan upprätthålla kompetensen inom landet på detta klassiska musikvetenskapliga fält. Den dystra följden blir att musiker, sångare och dirigent inte får tag i direkt användbara utgåvor av äldre svensk musik som därmed spelas mindre och mindre. Vi ska kanske inte jämföra med Tyskland, där editioner av stora tonsättares verk helt enkelt är en intressant arbetsmarknad för våra tyska kolleger. Det ligger närmare till hands att peka på Danmark med sitt nyupprättade *Dansk center for musikudgivelser* (inom Det Konglige Bibliotek) eller Norge, där Universitetsbiblioteket i Oslo nyligen fått särskilt statsstöd för att satsa på "vern og publisering av den klassiske norske musikkarven".

Men jag vill också dra en lans för andra slags editioner, eftersom jag av egen erfarenhet vet att editionsarbete är utvecklande för en enskild forskaren. Av andra editioner kan nämnas kritisk utgivning av tonsättarbrev, folkmusikuppteckningar, osv. Sådana utgåvor av källor underlättar högst väsentligt för många forskarkolleger. Jag är väl medveten om att forskningsfinansiärer inte värderar ansökningar om editioner särskilt högt,

vilket är ett reellt problem. Jag skulle därför önska att diskussionen om editionsarbetets fortsättning i svensk musikvetenskap på allvar fördes både offentligt och inom berörda institutioner. Översikten över den klena mängden utgåvor under tio år ger motiv för en sådan debatt.

Till slut

Jag vet inte om min genomgång av tio års publicering av svenska, musikvetenskapligt inriktade antologier, monografier och kritiska editioner säger någonting på ett övergripande plan. I varje fall är jag själv inte framme vid sådana större slutsatser. Men ändå har min granskning gett mig insikter om ämnets tillstånd, sådant det kan utläsas av min systematisering. Jag har sett att tonsättarforskningen fortfarande står stark, att svenska musikvetare fortfarande publicerar sig på egen hand, att det dominerande publiceringsspråket är svenska, att populärmusikforskningen är ganska blygsam och att editionsarbeten endast utgör en liten del av den samlade forskningen.

Hur skulle den samlade mängd forskning som dessa utgåvor representerar kunna fördelas på artiklar i internationella tidskrifter? Den frågan är högst relevant att ställa med tanke på den aktuella forskningspolitikens krav. Eller frågan borde kanske formuleras: skulle allt det som rymms i utgåvorna kunnat ha publicerats i artikelform? Ja, en väsentlig del av den forskning som ligger bakom de större publiceringsformerna skulle sannolikt kunnat portioneras ut i artikelform. Också de fleråriga projekten kunde ha redovisats i form av artiklar, det säger erfarenheten från andra discipliner. Med den ordningen hade de potentiella läsarna blivit fler, eftersom publiceringsspråket i de flesta tidskrifter är engelska. Artiklarna hade i så fall peer review-granskats, men det sker i praktiken också inför utgivning av många monografier, nämligen i de fall då tryckningsbidrag söks från Vetenskapsrådet eller Riksbankens jubileumsfond. Båda dessa finansierare låter i regel oberoende sakkunniga granska insända manuskript. Den kvalitetshöjande förhandsgranskningen som brukar vara ett argument för artikelpublicering finns således också inför utgivningen av många monografi- och antologiutgåvor.

Men allt kan ändå inte rymmas i artiklar, eller snarare är det så att all slags redovisning av forskning inte passar för artikelns korta format. Artikeln är utmärkt för de små stegens forskning, kort sagt forskning som kan delas in i mindre redovisningar. För de komplexa sammanhangen och för kvalitativ bearbetning av stora materialmängder fordras större publiceringsformer.

Resonemangen ovan hör inte direkt ihop med en genomgång av tio års utgivning av musikvetenskapligt inriktade antologier, monografier och editioner. Men indirekt finns

ändå ett samband, eftersom den granskade publikationsmängden måste ställas i relation till någonting för att över huvud taget kunna säga någonting substantiellt. Tio års publicering av musikvetenskapligt orienterade artiklar borde läggas till för att helheten ska bli synlig. Och i den helheten ska artikelpubliceringen enligt krafter inom och utom lärosätena öka på bekostnad av de större formaten.

Svenska avhandlingar om musik 1999–2008

av Boel Lindberg

Vilka problem har behandlats i de doktorsavhandlingar som under de senaste tio åren lagts fram i ämnet musikvetenskap i Sverige? Detta var den tämligen enkla fråga jag föresatte mig att undersöka som förberedelse för mitt deltagande i den paneldebatt – "Svensk musikforskning idag. En självkritisk bild av vår vetenskap" – som avslutar Svenska samfundets för musikforskning konferens *Musikvetenskap i dag 2009*.

Ganska snabbt efter det att jag aktivt börjat leta efter titlarna på musikavhandlingar från det senaste decenniet insåg jag att jag med min formulering av frågan skulle komma att utesluta intressant och angelägen forskning där olika aspekter på musik, musicerande och musikaliv behandlats helt enkelt därför att denna forskning redovisats i avhandlingar som inte lagts fram i ämnet musikvetenskap. Den fråga jag i stället hade kunnat formulera var: *Vilken forskning om musik har redovisats i svenska avhandlingar under tioårsperioden 1999–2008?* När väl detta stod klart för mig fanns det ingen återvändo. Nyfikenheten drev mig vidare. Jag förstod nämligen rätt snart att jag med den nya frågan var på väg att hitta en förklaring på en paradox som länge stört mig: varför är ämnet musikvetenskap ett så marginaliserat universitetsämne i en tid där musik i alla dess former har en så viktig roll i människors liv och där all slags musik blivit tillgänglig för gemene man på ett sätt som aldrig tidigare inträffat?

Rubriken på detta inlägg har därför blivit: Svenska avhandlingar om musik 1999–2008. Det jag kommer att redovisa är *hur* många avhandlingar med musik som huvudområde eller viktig aspekt i den fråga som undersöks som lagts fram i Sverige. Jag kommer vidare att beskriva *var* de lagts fram och *vilka* institutioner/ämnen som fött fram dem. *Vad* handlar avhandlingarna om är också en fråga – och den viktigaste – som jag skall försöka besvara. Jag följer upp denna med en övergripande diskussion om var tyngdpunkten i svensk musikforskning på doktorsnivå återfinns och avrundar med några funderingar om varför vissa aspekter på musik inte kommit att behandlas i svenska avhandlingar under det senaste decenniet.

Hur många avhandlingar om musik?

Efter ett antal fruktlösa försök att genom Libris söktjänster leta upp titlar på de avhandlingar som lagts fram i musikvetenskap under åren 1999–2008 började jag söka

mig fram längs andra vägar. Det var under denna sökfase som jag insåg att uppgiften jag förelagt mig skulle bli mycket mer spännande om jag vidgade sökningen till att omfatta alla doktorsavhandlingar som handlade om musik. Det visade sig nämligen att en enkel sökning i Libris på ämnesordet "musikvetenskap" kombinerat med kravet att det skulle röra sig om en avhandling från perioden 1999–2008 resulterade i en högst otillförlitlig lista. Dels innehöll den avhandlingar som jag inte var intresserad av (som utländska avhandlingar i musikvetenskap och licavhandlingar), dels var den ofullständig genom att ett antal musikvetenskapliga avhandlingar som jag visste hade lagts fram under perioden saknades. Jag valde i stället att söka mig fram på ett antal olika vägar. En sådan var att med hjälp av trunkering (musik*), årtal och materialtyp (avhandling) få fram listor som visade alla avhandlingar med biblioteksposter som i något fält hade med ordet musik. Samtliga dessa listor – en för varje år – granskade jag därefter noga och sorterade fram de avhandlingar som behandlade ett musikrelaterat ämne. Den lista jag på detta sätt fick fram kompletterades med en genomgång av recensionsavdelningen i STM för åren 2000–2008, en genomgång som resulterade i att jag kunde lägga tre–fyra nya titlar till min lista. Slutligen gjorde jag också en total sökning i Libris på ämnesordet musikvetenskap och materialtyp avhandling, sorterade denna kronologiskt och jämförde sedan listan med den lista jag redan fått fram. Jämförelsen ledde till att jag kunde lägga ytterliga 3 avhandlingar till min förteckning. Kanske kunde ytterligare sökningar bl. a. i andra databaser också ha gett napp. Jag valde emellertid att sätta stopp här. Den lista omfattande 153 avhandlingar från perioden 1999–2008, som jag fått fram, var tillräckligt intressant. Tabell 1 här nedan sammanfattar hur dessa 153 avhandlingar fördelar sig på avhandlingar i musikvetenskap, musikpedagogik och övriga ämnen.

Tabell 1: Ämnesfördelning av avhandlingar 1999–2008

År	Musikvetenskap	Musikpedagogik	Övriga ämnen	Summa
1999	8	1	4	13
2000	7	3	7	17
2001	5	5	9	19
2002	5	5	7	17
2003	7	1	6	14
2004	5	4	6	15
2005	3	3	7	13
2006	2	3	4	9
2007	8	5	8	21
2008	3	2	10	15
Summa	53	32	68	153

En tredjedel av de avhandlingar som lagts fram under den aktuella perioden är avhandlingar i ämnet musikvetenskap, dvs. de har lagts fram vid lärosäten där musikvetenskap finns inrättat som forskarutbildningsämne. Dessa lärosäten är: Universitetet i Lund, Göteborg, Stockholm och Uppsala. Också vid Örebro universitet heter forskarämnet musikvetenskap men har här preciseringen "med musikpedagogisk inriktning". Om också de avhandlingar som lagts fram här inbegrips i gruppen musikvetenskapliga avhandlingar tillkommer 2 avhandling 2005 och 1 avhandling vardera åren 2006 och 2008. Eftersom samtliga dessa avhandlingar har en mycket tydlig musikpedagogisk inriktning är det mest rättvisande att placera in dem i gruppen musikpedagogiska avhandlingar.

Den sistnämnda ämnesgruppen är företrädd med 32 avhandlingar och är därmed den näst största gruppen avhandlingar om musikrelaterade ämnen. I gruppen övriga ämnen ryms en mängd discipliner. Jag återkommer till vilka dessa är i mitt avsnitt om vad avhandlingarna handlar om.

Var har avhandlingarna lagts fram?

I mitt sökande efter musikavhandlingar blev jag snabbt medveten om att forskning om musik äger rum från Malmö i söder till Piteå i norr. Eftersom avhandlingar skrivna på svenska som lagts fram i Finland hamnade i mina fångstgarn har jag också tagit med dem i min undersökning.

Tabell 2 här nedan redovisar hur många avhandlingar i musik som lagts fram i på universitetsorterna i Sverige och Finland. Av tabellen framgår att Göteborg är den ort som i särklass utmärker sig i sammanhanget. Här har inte mindre än 45 avhandlingar om musik lagts fram under 10-årsperioden. En stor andel – 23 stycken – har lagts fram i ämnet musikvetenskap. 7 avhandlingar har jag placerat in i ämnesgruppen konstnärlig gestaltning/performativa arts. De har samtliga tagits fram inom musikhögskolan i Göteborg eller i samarbete med denna.¹ Musikhögskolan i Göteborg har också varit värd för 5 avhandlingar med musikpedagogisk ämnesinriktning. Inte mindre än 10 avhandlingar om musik har emellertid också producerats i Göteborg vid bl.a. Chalmers tekniska högskolan, inom medicinsk fakulteten och vid Handelshögskolan i Göteborg.

1 Jag har inte inför detta arbete haft möjlighet att i detalj sätta mig in i de olika organisatoriska lösningar som gällt vid Göteborgs universitet under den aktuella tiden. Vid periodens början fanns ett mer nära samarbete mellan den musikvetenskapliga institutionen och Musikhögskolan i Göteborg, där den förra var en avdelning inom Musikhögskolan. Inom ramen för detta samarbete växte också GOArt (Göteborg Organ Art Center) fram. 5 av de 7 avhandlingarna har sannolikt arbetats fram inom detta centrum.

Tabell 2: Universitetsorter där avhandlingar om musik lagts fram 1999–2008

Ort	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	Summa
Finland (Åbo, Vasa)	1		1		1	1	1		1		6
Uppsala	2	4	5	3		2	2		1	2	21
Lund/Malmö	2	2	1	5	3		2	1	2	3	21
Stockholm	3	5	5	2	5	6	6	2	6	1	41
Göteborg	4	6	6	5	3	5		4	7	5	45
Umeå					2				1		3
Luleå/Piteå	1		1	2	2	1		1	2	3	13
Örebro							2	1		1	4
Karlstad							1				1
Växjö									1		1
Summa	13	17	19	17	14	15	13	9	21	15	153

Stockholm kommer på god andraplats i fråga om musikavhandlingar. 11 avhandlingar av totalt 41 i Stockholm har tagits fram inom den musikvetenskapliga institutionen. Nästan lika många – 9 stycken – är produkter av verksamheten vid Musikpedagogiskt centrum vid Musikhögskolan i Stockholm. En tredje viktig aktör här är vidare Tekniska högskolan som vid sin institution för tal, musik och hörsel fått fram 8 avhandlingar med ämnen som anknyter till musik. Övriga 12 avhandlingar fördelar sig ganska jämnt på en humanistiska ämnesgruppen (teatervetenskap, litteraturvetenskap, etnologi), på medicinska ämnen (Karolinska institutet) och på institutioner inom Handelshögskolan.

Våra äldsta universitetsorter – Uppsala och Lund – kan visa upp lika många avhandlingar om musik, 21 st. I Uppsala har de flesta producerats vid den musikvetenskapliga institutionen (9 st). Tre avhandlingar har tagits fram inom andra humanistiska ämnen (litteraturvetenskap, historia och moderna språk). Andra ämnen som finns företrädade här är psykologi (3 st) kulturgeografi (2), pedagogik/lärarhögskola (2) och religionssociologi/teologi (2). I Lund är det den musikpedagogiska forskarutbildningen vid Musikhögskolan i Malmö (som organisatoriskt hör till Lunds universitet) som fått fram flest doktorander under perioden, nämligen 8 stycken. Den musikvetenskapliga institutionen (belägen i Lund) fick under samma period fram 6 avhandlingar. Övriga avhandlingar har tagits fram i ämnet konstnärlig gestaltning vid musikhögskolan i Malmö (3), vid teologiska fakulteten (3) och i ämnet historia (1).

Luleå tekniska högskola inrymmer numera musikhögskolan i Piteå. Härifrån har i någorlunda jämn ström producerats ett antal avhandlingar i musik (11 st). De fördelar sig på följande deldiscipliner: musikpedagogik (4), konstnärlig gestaltning (2), uppförand-

praxis (1), ekonomi (2) musik och medier (1) och musikakustik (1). I Umeå har tre doktorander lagt fram avhandlingar som handlar om musik: inom lärarutbildningen/estetiska ämnen, i litteraturvetenskap och i medicin.

Örebro universitet fick för några år sedan rätt till forskarutbildning i musik. Som ovan nämnts heter ämnet musikvetenskap med musikpedagogisk inriktning. Också vid de andra samtidigt tillkomna nya universiteten har man börjat forska om musik. I Karlstad la en doktorand 2006 fram en avhandling om upphovsrätt för musikinspelningar i ämnet media- och kommunikation. I Växjö behandlade en avhandling i vårdvetenskap frågor med anknytning till musikterapi.

Av de sex avhandlingar från Finland som undersökningen omfattar har 2 tillkommit i Vasa. En av dem, framlagd 2001 i juridik, handlar om upphovsrättsligt skydd av digitala musikaliska verk. Den andra har ett musikpedagogiskt ämne. Övriga fyra har tillkommit vid Åbo akademi. Tre av dem har klar hemvist inom det musikvetenskapliga fältet. Den fjärde har däremot ett ämne som rör kyrkomusik och informationen i Libris ger inte tillräcklig vägledning om inom vilken institution den lagts fram (Objektivitet och liturgisk förankring: strävanden att införa ny saklighet inom kyrkomusik och gudstjänstliv i Borgå stift åren 1923-1943, framlagd 2005).

På vilket språk har avhandlingarna lagts fram?

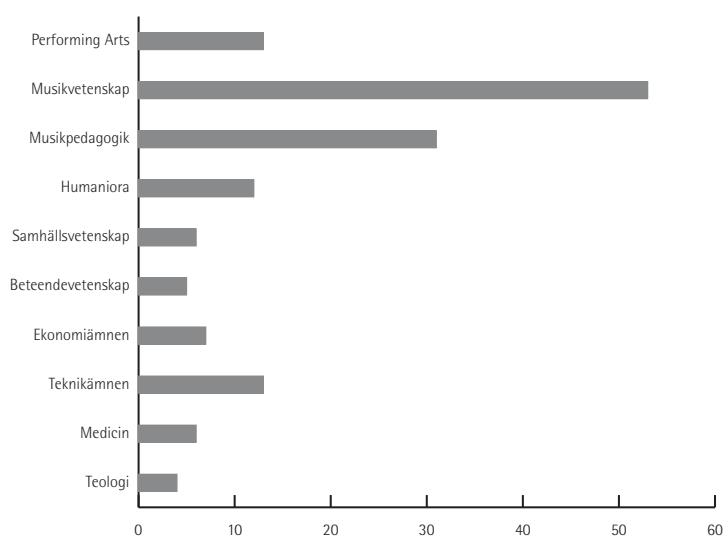
Samtliga avhandlingar från Finland som kommit med i undersökningen är skrivna på svenska. Jag har inte aktivt letat efter avhandlingar skrivna på engelska eller tyska som eventuellt kan ha lagts fram vid svenskspråkiga institutioner där. Det är fullt möjligt att jag därigenom missat några finska bidrag.

För hela materialet gäller att andelen avhandlingar skrivna på engelska är ganska stor. Åren 1999-2007 har 4-6 författare varje år valt att presentera sina resultat på engelska. 2008 sticker ut genom att 8 doktorander då valde engelskan men generellt går det inte att visa att andelen avhandlingar på engelska ökat. Genom åren har vidare 5 författare skrivit sina avhandlingar på tyska. För dessa gäller att de vanligtvis har lagts fram i ämnet musikvetenskap. Avhandlingarna på engelska hör däremot oftare hemma i gruppen övriga ämnen dvs. ej musikvetenskap eller musikpedagogik. Samtliga avhandlingar från Tekniska högskolan och Karolinska institutet i Stockholm samt Chalmers i Göteborg är med ett undantag skrivna på engelska.

En av de framlagda avhandlingarna har franska som språk och två är skrivna på norska.

Vad handlar avhandlingarna om

Den uppdelning av avhandlingarna på olika orter och ämnen som jag presenterat ovan ger en liten inblick i vilka ämnen utöver musikvetenskap och musikpedagogik som avhandlingförfattarna valt att skriva om. En klassificering jag gjort i materialet gäller nämligen vilka ämnen som avhandlingarna har lagts fram i. Den inledande tabellen (tabell 1) visade att ca en tredjedel (53 st) av de sammanlagt 153 avhandlingar lades fram i ämnet musikvetenskap. Den näst största gruppen bestod av forskning i musikpedagogik (32 st). Allra flest var antalet avhandlingar i övriga ämnen. I nedanstående diagram redovisar jag denna klassificering mer i detalj.

Den första liggande stapeln (Performing arts) representerar andelen avhandlingar som lagts fram i ämnen som jag bedömt främst är inriktade på att utforska problem som hänger samman med konstnärlig gestaltning inom musikområdet. Exempel på avhandlingar av detta slag är Karin Johanssons *Organ improvisation - activity, action and rhetorical practice* (Malmö 2008), Maria Baniass *Sweetenings and "Babylonish gabble": flute vibrato and articulation of fast passages in the 18th and 19th centuries* (Göteborg 2008) eller Svein Erik Tandbergs *Imagination, form, movement and sound: studies in musical improvisation* (Göteborg 2008). Gruppen omfattar sammanlagt ett drygt tiotal avhandlingar varav nästan hälften (5 st) är inriktade på orgelspel och orgelmusik. Tre avhandlingarna i denna grupp handlar om tekniker och problem som hänger samman med improvisation.

De två nästa staplarna visar antalet avhandlingar i musikvetenskap respektive musikpedagogik. Jag kommenterar dessa avhandlingar mer utförligt längre fram i samband med att jag behandlar en indelning av materialet grundad på det klassificeringssystem som tillämpas i RiLM.

I den fjärde stapeln återfinns de 14 avhandlingar som lagts fram i andra humanistiska ämnen. 4 av dessa bygger på studier av musikrelaterade ämnen utförda inom litteraturvetenskapliga institutioner. Här återfinns exempelvis Karins Strands *Känsliga bitar: text- och kontextstudier i sentimental populärsång* (Umeå 2003) där en lång rad populära artister från perioden 1920–1950 som Ulla Billquist, Karl Gerhard, Sven-Olof Sandberg, Bertil Boo och Gösta "Snoddas" Nordgren studeras. Visserligen är det texterna till de schlagers de lanserar som står i fokus men författaren diskuterar även ingående hur musiken i dessa påverkar upplevelsen av dem. Avhandlingen har också bedömts ha så stort intresse för musikforskare att den recenserats i *Svensk tidskrift för musikforskning* (2004). I en annan avhandling som återfinns bland dessa texter från litteraturvetenskapliga institutioner, Mattias Fyhrs *De mörka labyrintherna: gotiken i litteratur, film, musik och rollspel* (Stockholm 2003) har däremot musiken en mindre framträdande plats och en recension har heller inte tagits in i STM.

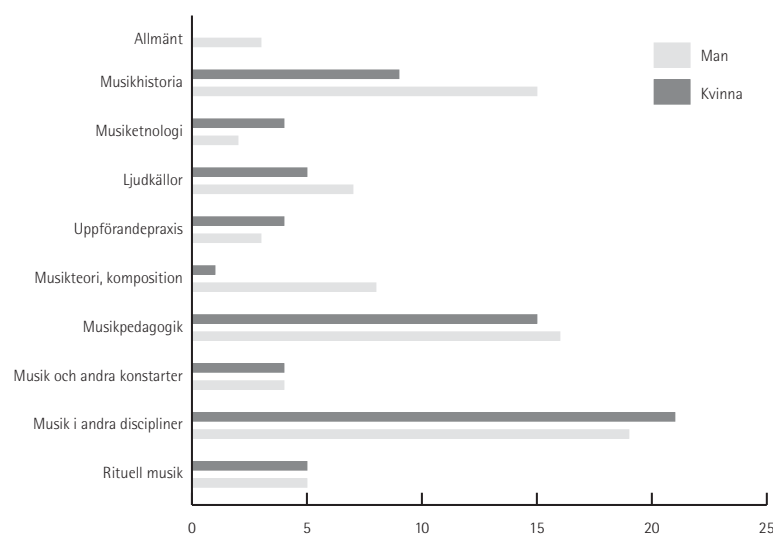
Om vi fortfarande håller oss till stapel fyra ingår i denna också två avhandlingar i etnologi med klar musikanknytning. *I Syskonen Svensson – sångerna och livet: en folklig repertoar i 1900-talets Göteborg* av Annika Nordström (Göteborg, 2003) är det återigen en populär repertoar som står i centrum. Petra Garberding har däremot inriktat sin forskning på den klassiske tonsättaren Kurt Atterberg i *Musik och politik i skuggan av nazismen: Kurt Atterberg och de svensk-tyska musikrelationerna* (Stockholm 2007). Bland de sammanlagt 14 avhandlingar som lagts fram vid humanistiska institutioner andra än musikvetenskapliga kan också en viss dominans för ämnen som främst har anknytning till frågor som gäller klassisk musik märkas. Sex av dem kan föras till denna grupp medan de avhandlingar som rör populär musik är något färre (högst 4).

Stapel 7 representerar 13 avhandlingar om musik som lagts fram i teknik/naturvetenskapliga ämnen. Alla är med ett undantag skrivna på engelska. Inte så få av dem behandlar musikakustiska fenomen. Representativa titlar är exempelvis: Leonardo Fuks, *From air to music: acoustical, physiological and perceptual aspects of reed wind instrument playing and vocal-ventricular fold phonation* (Stockholm 1999) eller Stefan Karnebäck, *Spectro-temporal properties of the acoustic speech signal used for speech/music discrimination* (Stockholm 2004). I gruppen ingår också avhandlingar som fokuserar på vokal musik. Två avhandlingar, båda från Tekniska högskolan i Stockholm inom

detta område är: Monica Thomasson, *From air to aria: relevance of respiratory behaviour to voice function in classical western vocal art* (Stockholm 2003), Eva Björkner, *Why so different?: aspects of voice characteristics in operatic and musical theatre singing* (Stockholm 2006).

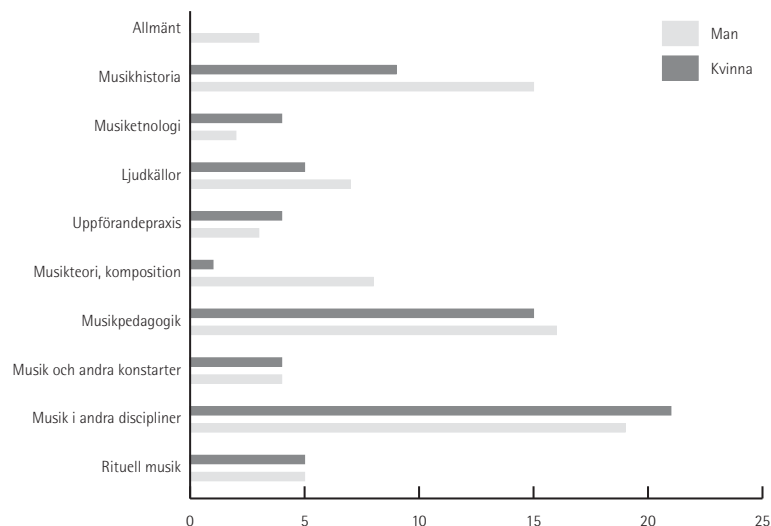
I mitt sökande efter avhandlingar om musik har jag också fångat in några som lagts fram inom den medicinska disciplinen (stapel 8). Avhandlingar med titlar som *Singing, background music and music-events in the communication between persons with dementia and their caregivers* (Eva Götell, Stockholm 2003) och *On the mind's time: production, perception, and pianist performance of rhythms: neural correlates and neuroanatomical changes* (Sara L. Bengtsson, Stockholm 2005) ger tydliga besked om vilken inriktning denna forskning har. Båda dessa avhandlingar lades fram vid Karolinska institutet i Stockholm. Hela denna grupp består av 6 avhandlingar, samtliga är skrivna på engelska och hälften av dem är inriktade på musikerterapeutiska frågor.

Hur fördelar sig det musikanknutna avhandlingskrivandet i Sverige på ämne och kön? Nedanstående diagram visar detta:

Några kommentarer: Den mest framträdande skillnaden mellan könen finns i ämnena musikvetenskap och musikpedagogik. I det förra ämnet dominerar manliga avhandlingsförfattare starkt. I musikpedagogik är inte skillnaden mellan könen så stor men att de kvinnliga musikpedagogerna är fler än de manliga kan lätt konstateras.

Som nämnts ovan har jag också gjort en annan indelning av avhandlingarna som bygger på det klassificeringssystem som används i RiLM (Répertoire international de littérature musicale). Systemet innehåller klassificeringssiffror från 01–99. Jag har gjort en viss förenkling av systemet, genom att slå samman de första klasserna (Reference & Research, Collected writings och Universal perspectives) till en klass som jag kallar "Allmänt". Övriga klasser är Musikhistoria (RiLM: Historical Musicology [Western Music]), Musiketnologi (Ethnomusicology), Ljudkällor (Sound sources), Uppförandep Praxis (Performance practice & notation), Musikteori (Theory, analysis & composition), Musikpedagogik (Pedagogy), Musik och andra konstarter (Music & other arts), Musik i andra discipliner (Music & related disciplines) samt Rituell musik (Music in ritual).

Här först några anmärkningar om hur de avhandlingar som lagts fram i ämnet musikvetenskap fördelar sig när denna indelningsgrund används. 21, dvs. mindre än hälften av de 53 avhandlingar som producerats i musikvetenskap hamnar i klassen musikhistoria. Här ingår såväl studier av äldre musik som Kia Hedells *Musiklivet vid de svenska Vasahoven: med fokus på Erik XIV:s hov (1560–68)* (Uppsala 2001) och Eyolf Østrem's *The office of Saint Olav: a study of chant transmission* (Uppsala 2001) som avhandlingar fokuserade på senare historia som Anna-Maria Nordmans *Takt och ton i tiden: instrument, musik och musiker i svenskösterbottniska dansorkestrar 1920–1950* (Åbo 2003) och Per F. Bromans *Back to the future: towards an aesthetic theory of Bengt Hambraeus* (Göteborg 1999). I

denna klass har jag också räknat in Kajsa Paulssons *Nu så ska du få höra: svenska musikfonogram för barn 1904-1980* (Göteborg 2006) och Camilla Hambros *Det ulmer under overflaten: Agathe Backer Grøndahl (1847-1907) : genus, sjanger og norskhet* (Göteborg 2008). Jag tror inte att några av dessa inplaceringar är kontroversiella, de flesta musikvetare skulle sannolikt ha gjort samma val. Men hur skall man ställa sig till en avhandling som Ulrik Volgasts *Music, mind and the serious Zappa: the passions of a virtual listener* (Stockholm 1999)? Denna avhandling är i RiLM klassificerad som Musikhistoria. Det är emellertid snarare allmänna musikfilosofiska och musikestetiska frågeställningar som Volgsten undersöker och jag har därför fört den till klassen "Allmänt om musik" (i RiLM Reference & Research och Universal perspectives).

Med RiLMs klassificeringssystem som indelningsgrund står det vidare klart att svensk musiketnologisk musikforskning inte haft så många företrädare under den senaste 10-årsperioden. Strängt talat är det endast 4 avhandlingar som kan räknas till denna klass nämligen: Håkan Lundströms *I will send my song-: Táam and other Kammu vocal genres in the singing of Kam Raw* (Lund 1999), Karin Erikssons *Bland polskor, gånglåtar och valser: Hallands spelmansförbund och den halländska folkmusiken* (Göteborg 2004), Mats d Hermanssons *From icon to identity: Scottish piping and drumming in Scandinavia* (Göteborg 2003) och Ingrid Åkessons *Med rösten som instrument: perspektiv på nutida svensk vokal folkmusik* (Uppsala 2007). Som jag ovan visat har emellertid 2 avhandlingar med tydlig anknytning till musik lagts fram vid etnologiska institutioner i Göteborg och i Stockholm (Södertörns högskola).

Sex musikvetare har valt att skriva avhandling om Musik och andra konstarter. Tre av dessa behandlar ämnen som gäller förhållandet mellan ord och ton i operasammanhang medan tre tar upp frågor om musiken i talteater. Gruppen som inriktat sig på ämnen som kan klassificeras som Musik i andra discipliner är ungefär lika stor. Här återfinns exempelvis avhandlingar med titlar som *Att använda musik: om bilen som konsertlokal* (Carin Öblad, Göteborg 2000) eller *Minnets spelrum: om musik och pensionärskap* (Sverker Hyltén-Cavallius, Stockholm 2005). En avhandling som jag fört till denna klass: Thomas Bossius *Med framtiden i backspegeln: black metal- och transkulturen : ungdomar, musik och religion i en senmodern värld* (Göteborg 2003) kunde egentligen också räknas in bland avhandlingar som handlat om religion i olika former. Fyra musikvetenskapliga avhandlingar har annars denna ämnesinriktning.

Musikvetarnas ämnesval över hela den bredd som RiLM-klassificeringssystemet tillåter framgår av nedanstående tabell. Av den kan också framläsas hur övriga musikavhandlingar i andra ämnen fördelar sig enligt detta system.

Tabell 3: Ämnesval (vänster lodrät kolumn) enligt RiLM-klassificering (vågrät indelning)

	Allmänt	Musikhistoria	Musiknologi	Ljudkällor	Uppförandep Praxis	Musikteori	Musikpedagogik	Musik & andra konstarter	Musik i andra discipliner	Rituell musik	Summa
Performing Arts		1		2	3	6					12
Musikvet.	3	21	4	2	3	2	1	6	7	4	53
Musikped.			1		1		26		4		32
Övr. hum.	1	1	1		1			2	7	1	14
Samhällsvet.							2		4	1	7
Beteendevet.							1		4		5
Ekonomi									7		7
Teknik/ naturvet.				9		2	1		1		13
Medicin									6		6
Teologi										4	4
Summa	4	23	6	13	8	10	31	8	40	10	153

Tabellen sammanfattar att musikvetare som lagt fram en avhandling under perioden 1999–2008 gärna har ägnat sin forskning åt problem som kan klassificeras som hemmahörande i västerländsk musikhistoria. De allra flesta av dessa har intresserat sig för historiska aspekter på musik som hör hemma i den klassiska musikens genrer. Endast ett fåtal – och dit hör de exempel jag gav ovan (Anna-Maria Nordmann och Kajsa Paulsson) har undersökt historiska aspekter inom populära genrer. I övrigt har doktorander i musikvetenskap spritt sig över samtliga områden som RiLM-systemet identifierar.

Musikpedagogerna har däremot huvudsakligen ägnat sig åt musikpedagogiska problem. Fyra av de sammanlagt 32 avhandlingarna inom detta ämne handlar emellertid om musik i andra discipliner. Några exempel: Gunnar Heiling intresserar sig i *Spela snyggt och ha kul: gemenskap, sammanhållning och musikalisk utveckling i en amatörorkester* (Malmö 2000) för bl. a. för psykologiska aspekter och gruppdynamik i en blåsorkester. I Maria Granbergs avhandling *Det måste få ta tid: en studie av musikterapeuters verksamhet i skolan* framlagd vid Musikpedagogisk centrum i Stockholm (2004) är det musikterapeutisk verksamhet som står i centrum.

Doktorander som lagt fram avhandlingar om musik i andra ämnen inom humanistisk vetenskap (14 avhandlingar) har valt ämnen som spänner över hela området dvs. här finns exempel på musikhistoriska eller musiketnologiska studier, på att man intresserat sig för musik och andra konstarter (Gunnel Bergström med *In search of meaning in opera: an opera singer's approach to the dialectics of words, music & myth in opera from Monteverdi to Verdi* framlagd vid Teatervetenskapliga institutionen i Stockholm 2000) men framför allt för musik i andra discipliner. År 2000 försvarade exempelvis Björn Billing *Modernismens åldrande: Theodor W. Adorno och den moderna konstens kris* en avhandling som lades fram vid institutionen för Idé- och lärdomshistoria i Göteborg. Hanna Enefalk, doktorand i historia la 2008 fram *En patriotisk drömvärld: musik, nationalism och genus under det långa 1800-talet* i Uppsala. Hon är för övrigt en av de tre författare som behandlar genusfrågor. De övriga är Camilla Hambro som nämnts ovan samt Lena Petersson med *Kärlekens måltid: en studie av mässliturgier i Svenska kyrkan, perioden 1986-2004: en akademisk avhandling i systematisk teologi* (Lund, 2008).

Tyngdpunkter i musikforskning 1999–2008

Den vertikala summeraden i tabell 3 ger tydliga besked om var tyngdpunkterna eller topparna i de senaste 10 årens musikforskning finns. Den visar att flest avhandlingar – 41 stycken – handlar om musik i andra discipliner eller som RiLM-klassificeringen uttrycker det Music & related disciplines. De ämnen som bidragit till att dessa andra perspektiv på musik (än rent musikvetenskapliga) anlagts är medicin (6 avhandlingar), ekonomi (7 avhandlingar), samhälls- och beteendevetenskaper (4 avhandlingar vardera), övriga humanistiska ämnen (7 avhandlingar) och musikpedagogik (4 avhandlingar). Dessutom har, och detta har jag redan kommenterat ovan, 7 musikvetare valt att behandla sitt ämne tvärvetenskapligt. Frågan är om inte också de andra tvärvetenskapliga fält som RiLM-klassificeringen innehåller (Musik & andra konstarter samt Rituell musik) borde beaktas i detta sammanhang. I så fall omfattar gruppen 59 avhandlingar och utgör sammanlagt 39% av alla avhandlingar om musik som lagts fram sedan slutet av 1900-talet.

Det näst största forskningsområdet är musikpedagogik med 31 avhandlingar. Musikhistorisk forskning kommer med 23 avhandlingar på tredje plats. För övrigt kan man också roa sig med att slå ihop forskningen i musiketnologi, om ljudkällor, uppförandep Praxis och musikteori, dvs. göra en systematisk gruppering. Då framträder bilden av ett forskningsfält där dessa inriktningar omfattar 31 avhandlingar vilken kan jämföras med antalet i musikhistoria och musikpedagogik (23 respektive 31). En slutsats som under alla

omständigheter kan dras är att forskning om musik i Sverige inte har sin tyngdpunkt i historiska studier. Den utgör bara ca 15% av den musikforskning som redovisats i svenska avhandlingar under de senaste 10 åren.

Vilken musikforskning har vi inte brytt oss om – eller försummat?

Från det fågelperspektiv på ganska hög höjd som gällt för denna studie är det givetvis mycket som inte blivit synligt. Min undersökning har en kvantitativ inriktning och jag har här inte berört några kvalitativa aspekter som exempelvis vilka teoretiska och metodologiska angreppssätt som avhandlingsförfattarna utnyttjat. En studie som tar sin utgångspunkt i det material jag här redovisat, skulle kunna bli spännande och ge nya infallsvinklar på hur unga forskare gett sig på musik som vetenskap. Den skulle därmed bli ett modernt komplement till de två avhandlingar om svensk musikforskning som Sten Dahlstedt lagt fram sedan 1986. Den första, *Fakta och förnuft. svensk akademisk musikforskning 1909-1941* (Göteborg 1986), lades fram i ämnet musikvetenskap och handlar om de pionjärer i ämnet, bl. a. Tobias Norlind och framför allt Carl-Allan Moberg som etablerade musikforskning som vetenskaplig disciplin i Sverige. Dahlstedts andra avhandling, *Individ och innebörd. Forskningsinriktningar och vetenskapsteoretiska problem inom svensk akademisk musikforskning 1942-1961* lades fram i idé- och lärdoms historia i Göteborg år 1999 och har därmed kommit med i min undersökning. I den senare inleder Dahlstedt sin sammanfattning med:

Liksom i samband med andra estetiska vetenskaper framstår det mer eller mindre som en självklarhet att betrakta den akademiska svenska musikforskningen under 1900-talet i spänningsfältet mellan estetiskt och vetenskapligt, mellan vad som ut ett institutionellt perspektiv framstår som en sociokulturellt definierbar konstvärld och en på motsvarande sätt avgränsbar vetenskapsvärld. (Dahlstedt 1999)

Jag är inte säker på att en forskare som ger sig på en studie motsvarande Dahlstedts för tiden efter 1961 lika tvärsäkert kommer att anlägga samma perspektiv. Enligt Dahlstedt genereras forskningen i spänningsfältet mellan estetiskt och vetenskapligt. Det är i vetenskapsvärldens möte med en "sociokulturellt" definierad konstvärld som forskningsfrågorna om musik uppstår. Den undersökning jag här redovisar kan inte användas för att bekräfta Dahlstedts syn på hur forskningsfrågor om musik formuleras. En mycket enkel indikation får man om man i mitt underlag med avhandlingstitlar och klassificeringsord

hämtade från Libris och RiLM söker på orden "estetik" och "konst" (och deras engelska motsvarigheter). Estetik är ett ord som dyker upp för 7 av de avhandlingar som undersökningen innehåller. Mycket bättre går det inte om man söker på ordet konst och sammansättningar där detta ingår. Här får man träff på 11 avhandlingar.

Säkert kan mitt sätt att utnyttja det material jag samlat för denna undersökning kritiseras. Jag menar ändå att den ger en indikation om att de nya forskare som ställt frågor om musik under den senaste tioårsperioden sällan definierar vetenskapen som en estetisk vetenskap. Det som istället tycks vägleda dem är musik som en självklar uttrycksform i människors sociala (och vardagliga) umgänge med varandra. Ett högstämt tal om musik som konst och hänvisning till de andra och högre världar som uttrycket konstform ger är inte framträdande just nu.

Det finns några ämnen som inte verkar locka så många avhandlingsförfattare just nu. Ett sådant ämne är alltså musikestetik. Ett annat är musikfilosofi. Möjligen hänger detta samman med att vi i Sverige under den period som här undersökts inte haft några professorer eller forskarutbildningsansvariga lärare som haft ett utpräglat och starkt intresse för dessa deldiscipliner. Vidare kan konstateras att få avhandlingar i musiksociologi lagts fram under de aktuella åren. Detta är märkligt inte minst mot bakgrund att den musikvetenskapliga institutionen i Göteborg har haft just musiksociologisk forskning som sin specialitet under många år. En sökning i mitt material efter "sociolog*" som led i titel eller klassificering ger fyra träffar. Endast en av dem – Carin Öblads *Att använda bilden som konsertlokal* från 2000 har kommit till vid göteborgsinstitutionen. De tre andra har fötts fram i miljöer inom teologiska fakulteten i Uppsala (2 st) och vid Handelshögskolan i Stockholm.

Jag har här ovan (s. 9) kort kommenterat att endast tre avhandlingar direkt har hänvisning till genusaspekter. Detta är således också ett område som inte direkt lockat de doktorander som forskat om musik. Andra områden som också i stort lyser med sin frånvaro är

- körsång
- amatörmusicerande
- konsertliv
- populärmusikaliska genrer
- musik- och föreningsliv och
- historiska studier om musikutbildning.

Några slutanmärkingar

Jag nämnde inledningsvis att *STM*:s recensionsavdelning blev en källa för mig i jakten på avhandlingar om musik. Under åren 2000–2008 recenserades totalt 81 avhandlingar i *STM*. Det totala antalet avhandlingar som kommit med i min undersökning är 153. Om jag uteslutet de avhandlingar som lades fram under 2008 och som därför inte haft en chans att bli recenserade i *STM*, hade anmälningar av totalt 137 avhandlingar kunnat återfinnas i tidskriften. Redaktören för *STM* recensionsavdelningen har således sett till att 59% av de avhandlingar som min undersökning omfattar uppmärksammas i tidskriften. Dessa 81 recensioner skall jämföras med de 50 avhandlingar framlagda vid musikvetenskapliga institutioner i Sverige och Finland som teoretiskt hade kunnat recenserars i *STM* (jag har dragit från de 3 som lades fram 2008). Det är uppenbarligen så att definitionen på vilken forskning som kan uppmärksammas i tidskriften även omfattar avhandlingar som ligger utanför ämnet. Nedanstående tabell belyser vilka ämnen som finns representerade bland de recenserade avhandlingarna:

Tabell 4: Avhandlingar recenserade i *STM*

	Performing arts	Musikvetenskap	Musikpedagogik	Övr. hum.	Andra ämnen	Totalt
Antal avhandl 1999–2007	7	50	29	11	40	137
Antal recenserade i <i>STM</i>	5	42	17	6	11	81
Andel i % som recenserars i <i>STM</i>	71	84	59	55	28	59

Recensionsavdelningen på *STM* var, som kan förväntas, mest angelägen om att ta in recensioner av avhandlingar i musikvetenskap. Andelen avhandlingar inom området konstnärlig gestaltning (Performing arts) hade också stor chans att bli recenserade liksom musikpedagogiska avhandlingar.

Min slutsats är att mitt beslut att vidga undersökningen till att också omfatta avhandlingar om musik som lagts fram utanför ämnet musikvetenskap rimmar väl med det synsätt på forskningsfältet som under en följd av år genomsyrat *Svensk tidskrift för musikforskning*.

Svensk tidskrift för musikforskning under 10 år

av Johan Norrback

Om uppgiften

Jag har fått som uppgift att se på huvudartiklarna i *Svensk tidskrift för musikforskning* (STM) under perioden 1999–2008. Det är ett väl avgränsat material, inte alls omfattande, och lättillgängligt i digital form på webben samt som originalfiler från tidigare huvudredaktör. I varje nummer finns dessutom en kort sammanfattning av varje artikel och dess huvudsakliga innehåll. Om man skall säga något om huvudartiklarna i *STM* över en tidsperiod om tio år kan man välja många olika infallsvinklar. Att vara heltäckande är knappast möjligt, så detta försök kan med fördel ses som en inbjudan till ytterligare analys och reflektion.

Efter en hel del överväganden valde jag att inte analysera innehållet i artiklarna för att se dessa som representativa för musikvetenskaplig forskning i Sverige. De artiklar som publiceras i *STM* är ett resultat av en urvalsprocess i flera steg. Urvalsprocessen i vid bemärkelse där både författarens överväganden innan insändande och redaktionens granskning kan ses som led i processen. Jag anser därför att man inte kan dra för långtgående slutsatser av artiklarna och deras representativitet för musikforskningen i Sverige. Man bör också komma ihåg att *STM* som en tidskrift bland många är utsatt för hård konkurrens från välrenommerade organ inom respektive ämnesområde. Det är mycket sannolikt att författarna prioriterar sådana tidskrifter om tillfälle ges. Det betyder inte att artiklarna i *STM* inte innehåller ämnesspecifika frågor på hög nivå, snarare att konkurrensen om författarna är hårdare än man vid första anblicken kanske tänker på. Jag valde därför istället att fokuserat på *STM* som struktur. Vilken funktion har *STM* som medel för att nå ett uppsatt mål? *STM*:s huvudman är Svenska samfundet för musikforskning (SSM). Hur kommer SSM:s syften till uttryck i och genom *STM*?

Enligt vår hemsida är *STM*:s syfte "att sprida kännedom om musikvetenskaplig forskning i och om Sverige."¹ Om vi börjar med att analysera syftet, så kan vi konstatera att *STM*, utifrån SSM:s syfte, har flera roller: 1) att sprida kännedom om svensk musikforskning, här i betydelsen forskning i Sverige oberoende av ämne eller fokus. Dvs. det

1 <<http://musikforskning.se/om.php?menu=1>> [2009-06-14].

som forskare i Sverige är sysselsatta med här och nu. Detta kan också läsas som riktat både till läsare 1a) i Sverige, men givetvis även 1b) utanför Sveriges gränser, och då blir språket en viktig faktor. Det finns alltså ett uppdrag att informera.

Samtidigt kan syftet läsas som att uppdraget är att sprida kännedom om 2) musikvetenskaplig forskning om Sverige. Dvs. forskning som på något sätt har ett ämnesval som kunde kategoriseras som svenskt.² Det är ju ett mycket naturligt syfte. Vi har ett självklart ansvar att sprida kännedom om den forskning vi bedriver i Sverige. Frågan blir väl snarare: för vem? Andra forskare? Var? På hemsidan noteras att *STM* "mottar bidrag på de skandinaviska språken samt på engelska och tyska."³

Det finns ytterligare formulering på vår hemsida som berör frågan om *STM*'s roll: "Vi vill att publikationen ska ha ett brett spektrum från många discipliner inom musikvetenskapen, men företrädesvis med artiklar som berör musik i Sverige och Norden."⁴ Här framgår att tyngdvikten på innehållet bör enligt nuvarande riktlinjer ligga på svensk eller nordisk musikforskning.

Under perioden 1999-2008 har 45 huvudartiklar publicerats i *STM*. Ämnesmässigt behandlar de olika företeelser som man grovt kunde indela enligt följande: musikhistoria, musikteori och analys, folkmusik, populärmusik och jazz, filosofi och estetik, musiksociologi, och "övrigt". Till övrigt har jag fört de ämnen som bara behandlats en gång (t.ex. genusperspektiv). Av dessa 45 har en artikel varit på tyska (2%) och åtta på engelska (17%). Man kan alltså se att ca 80% av materialet presenterats på svenska eller skandinaviska språk. För att spetsa till saken och få igång en diskussion kan man formulera sig enligt följande: Är detta ett adekvat sätt att uppnå *SSM*'s syften? Svaret kan bli både "ja" och "nej", och det har att göra med att formuleringen av *SSM*'s syfte är relativt öppen. Frågan om hur en jämnare ämnesfördelning i *STM* säkras är också en viktig punkt att diskutera. Om jag ser kritiskt på situationen, vilket i grunden var den uppgift jag fick, saknar jag en stringent handlingsplan för *STM* utifrån *SSM*'s syften. Jag vill därför formulera några kritiska frågor för vidare diskussion:

1) Till vem vill vi "sprida kännedom om musikvetenskaplig forskning i och om Sverige"? Om det är till en internationell publik, så behöver man diskutera huruvida det är möjligt med 80% av materialet på "skandinaviska". Riktat vi oss till en skandinavisk eller nordisk

2 Här väljer jag medvetet att inte problematisera benämningen svenskt. Det får stå i vid bemärkelse för ämnesval som t.ex. Dübensamlingen i Uppsala.

3 <<http://musikforskning.se/stm/vagledning.php?menu=2>> [2009-06-14].

4 Ibid.

publik så torde inte språkfrågan vara ett problem. Här kan man också notera att Tobias Norlind-föreläsningarna bidragit till att ett nordiskt perspektiv breddat ut sig tydligt i *STM*. Föreläsarna har alla varit verksamma utanför Sverige. Söker vi en internationell publik eller en nordisk? Kolleger eller allmänheten?

2) Under det gångna året har frågan om likheter och olikheter mellan *STM* och *STM-Online* aktualiserats. Är det någon skillnad? Vilken? Hur skall detta yttra sig? En fråga som diskuterats bl.a. av styrelsen är att separera publikationerna i tid, så att *STM-Online* publiceras på våren och *STM* på hösten. Detta innebär att höstnumret kan t.ex. innehålla material från årets konferens. Vilka möjligheter skapar de olika förutsättningar som publicering på papper respektive Internet innebär? Hur kan vi effektivisera och profilera respektive produkt på för samfundets bästa sätt? Utnyttjar vi dem på bästa sätt?

3) Produktionen av nuvarande *STM* är i allra högsta grad beroende av bidrag från Vetenskapsrådet. Skulle reglerna ändras, eller finansieringsunderlaget krympa, så har vi inom vårt smala fält en svår situation framför oss. Kan vi skapa en annan "ekonomisk" trygghet för *STM*? Vad finns det för möjligheter att vidga basen för *STM*? Kunde den ha en tydligare nordisk profil?

En utmaning

Utifrån ett nordiskt perspektiv anser jag att samfundet når sitt syfte att "sprida kännedom om musikvetenskaplig forskning i och om Sverige." Jag anser dock att vi bör ta ett steg vidare, och utvidga målgruppen. Jag tror att det nya medium som *STM-Online* publiceras på är ett ypperligt sätt att vidga målgruppen. Man skulle därför kunna spänna bågen och låta 1) *STM-Online* publiceras endast på engelska, 2) tillåta ett bredare ämnesinnehåll, dock med förbehållet att det åtminstone ur ett metodologiskt perspektiv bör ha relevans för den forskning som bedrivs i Sverige, 3) söka samverka i Norden för en tidskrift med säkrare bas för att garantera en självständighet från externa finansierare.

Jag ser fram emot en livaktig diskussion, så att SSM:s styrelse har ett bra underlag att utgå från i sitt arbete med "att sprida kännedom om musikvetenskaplig forskning i och om Sverige."⁵

5 <<http://musikforskning.se/om.php?menu=1>> [2009-06-14].

Tabell 1: Huvudartiklar i Svensk tidskrift för musikforskning, 1999–2008

STM 1999		
Harald Göransson		Det gåtfulla 1700-talet. Studier kring upplysningstidens svenska koralrevolution
Henrik Karlsson		"Härliga Ego!" Reflexioner om tonsättarbiografier
Jan Ling		Apollo Gothenburgensis. Patrik Alströmer och Göteborgs musikliv vid 1700-talets slut
Gunnar Ternhag		"I fyra år levde jag tillsammans med en annan man." Några tankar kring konsten att skriva om enstaka musiker
STM 2000		
Britta Bengtsson		Ferdinand Zellbells tyska hautboister
Henrik Karlsson		Ljudvärldar. Nya forskningsfält för musikforskare
Peter J. Martin		Music and the Sociological Gaze
Gunnar Ternhag		Om sambandet mellan folkmusikinsamling och tonsättning av folkmusik-baserade verk – med utgångspunkt i samarbetet mellan Karl Tirén och Wilhelm Peterson-Berger
STM 2001		
Lars Berglund & Eyolf Østrem		Music and the Wor(l)d – Musicology and Mankind. How we Got Out of Analysis, and How to Get Back In
Arnfinn Stølen		Om dur- og moll-preg i Arvidsjaur-joiker
Joakim Tillman		Från De ur alla minnen fallna till High Mass. En studie kring Sven-David Sandströms reaktion mot modernismen
STM 2002		
Per F. Broman		Reger and Riemann. Some Analytical and Pedagogical Prospects
Eva Helenius-Öberg		En drottningens jordafärd. Hovkapellet vid Ulrika Eleonoras d.y. begravning 1742
Stig-Magnus Thorsén		The Second Liberation Struggle. Cultural Identities in South African Music Education
STM 2003		
Pirkko Moisala		Grundpremissen för dialogisk musikanalys
Henrik Karlsson		Spjutet Självråde. Anteckningar om Wilhelm Peterson-Berger som musikskriftställare
Tomas Löndahl		Makten att begära och tvånget att försaka. Tourettesyndromets betydelse för Ludvig Normans liv och verk

- Dan Olsson
Ett förbisett pionjärbete. Om Karl Valentins doktorsavhandling "Studien über die schwedischen Volksmelodien"
- STM 2004
- Bo Marschner
"Værk" og "liv" som (modstridende?) musikvidenskabelige grundlag
- Lars Berglund
Sorge-Musique för en död drottning. Om musiken vid Ulrika Eleonora den äldres begravning 1693
- Camilla Hambro
"De Kast, Huldren gjør med Kohalen." Om kjønn og andre musikalske identiteter i den norske komponisten Agathe Backer Grøndahls "Huldreslaat"
- Erik Kjellberg
I jazzens tecken. Historieskrivning och tidig jazzreception i Frankrike och Norden
- Slawomira Zeranska-Kominek
From Modern Science to Postmodern Art. Ethnomusicology in Transition
- STM 2005
- Greger Andersson
Forskningsprogrammet "Förändringsprocesser i nordeuropeisk orgelkonst 1600–1970 integrerade studier i spelpraxis och instrumentbygge". En utvärdering
- Bernd Henningsen
Orgelfascination i Göteborg. Utvärdering av forskningsprogrammet "Förändringsprocesser i nordeuropeisk orgelkonst 1600–1970 integrerade studier i spelpraxis och instrumentbyggnad"
- Per F. Broman
Appealing to the Muse and Connecting the Dots. Writing a History of Post-World War II Swedish Art Music
- Anna Larsson
Musikcirkelrörelsen 1930–1960. Om amatörmusicerande som folkbildning
- Katharine Leiska
Svenska musikfester och Nordensvärmeri i Tyskland. Dortmund 1912 och Stuttgart 1913
- Risto Pekka Pennanen
Commercial Recordings and Source Criticism in Music Research. Some Methodological Views
- Peter Wollny
Beiträge zur Entstehungsgeschichte der Sammlung Düben
- STM 2006
- Hallgjerd Aksnes
Kropp og sinn i skjønn forening. Perspektiver på musikalsk mening
- Anders Hammarlund
Monsieur Mouton, lutan och civilisationsprocessen
- Kia Hedell
Tobias Norlind och musiken i Sverige under Vasatiden
- Märta Ramsten
Bröderna Björkman – länkar till 1700-talets vokala traditioner
- Anders Tykesson
Att bryta sig igenom – om åtta takter och deras betydelse i Sibelius femte symfoni
- STM 2007
- Sören Möller Sörensen
Med romantikken i bakspejlet. Tobias Norlind- föreläsning, Växjö 7 juni 2006

Alf Arvidsson	Musikerroller under omprövning. En analys av förändrade musikersubjekt under 1960- och 70-talen, särskilt inom den progressiva musikrörelsen
Ola Graff	Om å forstå joikemelodier. Refleksjoner over et pitesamisk materiale
Sverker Jullander	Musikalisk gestaltning som forskningsämne. Ett försök till positionsbestämning
Ann Werner	Cirkulation av populärmusik. Fildelning, MSN Messenger och MP3-spelare i ett föränderligt medielandskap
STM 2008	
Hans Weisethaunet	Musikalsk mening ñ Starting all over again... Tobias Norlind-föreläsning, Stockholm 12. juni 2007
Petra Garberding	Musikutbyte som politiskt slagträ? Kurt Atterberg och Helmuth Thierfelder
Tellef Kvifte	What is a Musical Instrument?
Tobias Pontara	Historiskt informerade framföranden några kritiska reflektioner kring en övergiven diskussion
Joakim Tillman	Wagnerallusioner i Wilhelm Peterson-Bergers Ran

STM-Online – FZMw. En jämförelse

av Ursula Geisler

När jag tillfrågades om jag kunde tänka mig att gå igenom de senaste tio årgångarna av *STM-Online* för att därifrån säga något om tidskriftens teoretiska utgångspunkter, inriktningar och dess utveckling samt möjligtvis också om musikvetenskapens nuläget och framtidsutsikter i Sverige, ansåg jag detta vara en både spännande och krävande uppgift. Samtidigt funderade jag över paneldebattens inriktning, och huruvida jag – i enlighet med panelrubriken – var beredd att tala om "min vetenskap" i sammanhanget. Ville jag verkligen omfattas av en form för gemenskapsterminologi och till på köpet en gemenskap viss gränisar knappast var definierade på ett tydligt sätt; som med hänsyn till inriktning var konstruerad på ganska lösa, osammanhängande grunder och viss enda avgränsningskriterium tycktes fram till ganska nyligen ha bestått i själva ämnesbeteckningen, vilket på grund av diverse förändrade ämnesbeteckningar de senaste åren inte ens är fallet nu längre?

Min reservation i sammanhanget riktar sig mot musikvetenskapliga "försvenskningsoversök" och mot en uppfattning om att en nationell orienterad musikvetenskaplig *corporate identity* skulle vara en eftersträvansvärd målsättning i sig. Med min egen forskning har jag alltid försökt att styrka tanken om en transnationell inriktad musikforskning, där en "svensk" musikforskning på ett innehållsligt plan hörde till en anakronistisk tankevärld och i slutändan endast kanske skulle kunna låta sig avgränsas gentemot annan musikforskning genom att musikvetarna i fråga för det mesta var verksamma i Sverige och att det huvudsakliga publiceringsspråket var svenska.

Detta språk som jag åsyftar här är ett språk med andra egenskaper än det som Tobias Pontara kräver i sista *STM-Online*-numrets artikel "Retorik, hegemoni och musikforskning: Mot en pragmatisk syn på musikvetenskapen" (*STM-Online* 11 2008). Om jag börjar i denna ändan av *STM-Online*, med att framhäva debattkulturen i tidskriften sedan år 2005, så beror detta på det faktum, att denna text-kategori kan sägas känneteckna *STM-Online* på ett särskilt sätt. Utan att jag kommer att fördjupa mig i själva debattörernas argument som sådana – detta lämnar jag till den musikvetenskapligt intresserade läsarskaran – framstår den sedan 2005 förda och i *STM-Online* publicerade debatten om den musikvetenskapliga verksamhetens mening och syfte som ganska unik. Detta gäller både jämfört med *STM* i pappersformat och med andra musikvetenskapliga online-tidskrifter på ett internationellt plan.

För att kunna styrka detta påstående och i syfte att närma sig möjligheterna och utmaningarna till en online-publikation med musikvetenskaplig fokus i ett internationellt perspektiv, kommer jag i det följande att göra en jämförelse med den tyska musikvetenskapliga online-tidskriften *Frankfurter Zeitschrift für Musikwissenschaft (FZMw)*. Den har etablerats samtidigt med *STM-Online* året 1998 och publiceras under jämförbara omständigheter med hänsyn till exempel till den tematiskt öppna inriktningen och publikationsfrekvensen. Jag kommer att påpeka gemensamheter och skillnader och hoppas därigenom att kunna säga något om *STM-Online*:s specifika drag och position inom en europeisk kontext.

Online-tidskrifter har ett brottas med andra problem än traditionella papperstidskrifter. Mot fördelen med att ha en stor tillgänglighet och att, som redaktören skriver i första numret av *STM-Online*, "[d]et finns ingen begränsning beträffande längden på artiklarna, det är inte dyrare att publicera 100 sidor jämfört med 1 sida; grafik, länkar och klingande exempel kan enkelt inkluderas"¹, står nackdelen med teknikens utveckling. Denna resulterar bland annat i arbetet med uppföljningen av, respektive anpassning till olika publiceringsformat och med kravet på en aktualisering av i artiklar inbundna länkar.² Om dessa moment inte uppföljs på ett skickligt sätt, kan det lätt leda till att tidskriften uppfattas förlegat i en snabbare takt, än det någonsin hade uppfattats i förhållandet till en pappersversion. Å andra sidan bjuder online-varianten på klara fördelar, eftersom det är mycket enklare att publicera tidsnära när det gäller pågående musikvetenskapliga debatter och diskussioner. Ur detta sammanhanget resulterar dock frågor med hänsyn till publiceringskategorier. Avgränsningarna blir otydligare – är ett debattinlägg i en online-tidskrift att betrakta som en meriterande publikation eller jämförelse med t.ex. med ett bloggbidrag på nätet?

Den följande schematiska översikten över artiklar i *STM-Online*³ och *FZMw*⁴ sedan 1998 kan i viss mån förmedla en bild av tidskrifternas innehåll och utveckling de senaste tio åren, åtminstone på artikelsidan. Samtidigt är detta ingen helhetsbild, eftersom den

1 *STM-Online* 1 1998. <<http://musikforskning.se/stmonline>> [2009-05-19]

2 Jämför t.ex. Ternhags och Boströms artikel "The Dissemination of the Nyckelharpa: The Ethnic and the non-Ethnic Ways" i *STM-Online* 2 (1999), där en stor del av de inbyggda externa länkerna, som redaktören särskilt framhäver som ett positivt inslag, inte längre fungerar: "Även de tekniska möjligheterna med internetmediet är påfallande i detta nummer. Gunnar Ternhags och Mathis Boströms artikel om Nyckelharpan gör sig visserligen väl på papper men ger betydligt större utbyte i HTML-formatet online genom den mängd externa länkar som finns i artikeln. Det globala perspektivet som texten beskriver blir integrerat på ett naturligt sätt för läsaren."

3 *STM-Online*: <<http://musikforskning.se/stmonline>> [2009-05-19]

4 *FZMw*: <www.fzmw.de> [2009-05-20]

inte tar upp kategorier som konferensrapporter och recensioner. Inte heller förtecknas de texterna och material i *FZMw* som är avsatta som underlag för undervisningen, och som har återpublicerats i tidskriften av det skälet, att de visade sig vara svåråtkomliga på annat sätt. Den tar däremot upp de självständiga artiklarnas kategori, språk, kön-/genusaspekt och rubrik. Språk- och kön-/genusförkortningen i signaturen numreras inom de enskilda kategorierna. Således betyder "D02/T03/k02", att det är den andra debatten, den tredje debatt-texten på tyska och den andra kvinnliga författaren inom debattkategorien. I förkortningstabellen nedan förtecknas språket och könet däremot kategoriövergripande, för att få en bättre, årgångsövergripande helhetsuppfattning:

Förkortning		<i>STM-Online</i>	<i>FZMw</i>
A	Artikel	33	28
Ah	Historisk artikel	-	2
As	Specialtema	5	7
D	Debattinlägg	14 (15)	3
		52	40
<hr/>			
S	på svenska	35	-
E	på engelska	14	7
T	på tyska	1	33
DK	på danska	1	-
N	på norska	1	-
fl	flera författare	2	2
m	manlig författare	41	26
k	kvinnlig författare	11	14
r:	rubrik		

	<i>STM-Online</i>	<i>FZMw</i>
1 (1998)	<p>A01/S01/m01/r: Att överlista mediet: Teknik(e)r(n) i rockmusiken under 50- och 60-talen</p> <p>A02/S02/m02/r: Tonkonstellationer</p> <p>A03/S03/m03/r: Ars Subtilior i ny belysning: Magister Zacharias' Sumite karissimi</p>	<p>A01/T01/m01/r: Die Melodie als solche erhebt die Herzen und erquickt die Gemüter. Musikpolitik und Oper nach 1933</p> <p>A02/T02/m02/r: Dramaturgie der Entgrenzung - Erich Wolfgang Korngolds Operneinakter Violanta</p> <p>A03/T03/m03/r: Edvard Grieg als Musikerzieher - Eine Anmerkung</p> <p>A04/T04/k01/r: Die Nachwirkung von Schopenhauers Philosophie in der Musik des 19. und 20. Jahrhunderts</p> <p>D1-01/T01/k01/r: Zu Klaus Henning Oelmanns Anmerkung über meinen Aufsatz Edvard Grieg als Musikerzieher</p> <p>D1-02/T02/m01/r: Noch einmal zu Edvard Grieg als Musikerzieher</p>
2 (1999)	<p>A04/S04/fl/m04/r: Fridavisornas musik: På spaning efter Birger Sjöbergs personstil</p> <p>A05/E01/fl/m05/r: The Dissemination of the Nyckelharpa: The Ethnic and the non-Ethnic Ways</p> <p>A06/E02/m06/r: The Harmonic Language of the Beatles</p>	<p>Ah01/T01/m01/r: Ideen zu einer 'Lehre von den Tonvorstellungen'</p> <p>Ah02/T02/m02/r: Neue Beiträge zu einer 'Lehre von den Tonvorstellungen'</p> <p>A05/T05/m04/r: Augustinus. Die Bedeutung Augustins in Geschichte, Theorie und Ästhetik der Musik</p> <p>A06/T06/fl/m05/r: Eine Fragebogenstudie zur Nutzung von modernen Technologien (Computern) im Berufsalltag von Musikwissenschaftlern</p>
3 (2000)	<p>A07/E03/m07/r: Joonas Kokkonen's "Free" Dodecaphonic Composition? A Study of the Passacaglia from the String Quartet no. 2</p> <p>A08/S05/m08/r: Rock i Rörelse: Hardcore, Straight Edge, veganism och djurrättsrörelsen</p>	<p>A07/T07/m06/r: Wagner, Schweitzer und die Moderne. Zur Situation der Musikanschauung um und nach 1900</p> <p>A08/T08/m07/r: Kontextualisierte Kreativität: Charles Ives' Verbindungen zum amerikanischen Transzendentalismus aus der Perspektive seiner Biographen</p>

-
- A09/S06/m09/r:
Varför är svensk popmusik så populär utomlands?
Synpunkter på det "svenska musikundret", och på
det spontana i popmusikens musikaliska språk
- A10/S07/m10/r:
Skyskrapornas och de röda stugornas musik:
Ett försök till förståelse av fusionen av jazz och
svensk folkmusik
- As1
Musikhistoria och den högre musikutbildningen
i förändringens tid. Music History and Higher
Music Education in a Time of Change
- As1-01/S01/m01/r:
Några tankar kring vilken musikhistoria vi skall
undervisa idag
- As1-02/S02/k01/r:
Om musikhistorieundervisningen vid musikhög-
skolorna
- As1-03/E01/m02/r:
Writing Twentieth-Century Music History in
Postmodern Times
- 4 (2001) A11/S08/m11/r:
Kognitiva strukturer i Olof Åhlströms sonater:
Nutida teorier för analys av satstekniska konven-
tioner i komposition av wienklassisk musik
- A12/E04/m12/r:
Joachim Eggert: Authenticating the Premiere
Performance of his E-Flat Symphony
- A13/S09/k01/r:
Blås på svenska
- As1-04/S03/m03/r:
Att introducera musikvetenskap
- As1-05/S04/k02/r:
Musikhistoria som underhållning, eller hur "When
You Say Nothing At All" blev ett exempel på tidig
musik
- A09/T09/m08/r:
Harrison Birtwistles 'Geheimes Theater' auf dem
Konzertpodium
- A10/T10/k02/r:
Verherrlichung eines Träumers - Anmerkungen zu
Hans Werner Henzes Oper Der Prinz von Homburg
- A11/T11/m09/r:
Konstruktiver Realismus und musikalische Ana-
lyse - Strukturalistische Betrachtungen zu K. 465
von Wolfgang Amadeus Mozart
- 5 (2002) A14/T01/k02/r:
Eine Untersuchung der Teiltonspektren bei
Kulning- und Lockruftechniken anhand von
Beispielen aus Schweden und Finnland
- A12/T12/k03/r:
Meditationen, Geheimnisse, Zufälle: Messiaens
Konzept der langsame communicable

	<i>STM-Online</i>	<i>FZMw</i>
	A15/DK01/k03/r: Stilistiske træk i Carl Niensens Violinkoncert, op. 33	A13/T13/m10/r: Vom taktlosen Umgang mit Tradition: Heiner Goebbels' Perspektive auf Thoreaus' Walden
	A16/S10/k04/r: Kungl. hovkapellisten Paul Chiewitz d ä och hans familj skildrade av honom själv	A14/T14/m11/r: Zur musikalischen Dramaturgie der Operetten bei Jacques Offenbach und Arthur Sullivan am Beispiel von Les Brigands und The Pirates of Penzance
	D1-01/S01/m01/r: En osäker Geijer-attribuering och en diskutabel Geijer-tolkning	As1 Vorträge des Cage 2002: 90/10-Studientages (Southampton, UK; 21.9.2002)
		As1-01/E01/m01/r: Art & Life: John Cage, Avant-gardism & Technology
		As1-02/E02/m02/r: EC=JC2: John Cage as Exemplary Creator
6 (2003)	A17/S11/m13/r: Bilderna av Kent: En fallstudie av musikjournalistik, autenticitet och musikmytologi	A15/T15/k04/r: Musikwissenschaftliche Forschungsansätze auf fremdem Terrain: Musiktheater als "Regietheater"
	A18/S12/m14/r: "There's Always Music in the Air": Karaktär och funktion hos den diegetiska musiken i Twin Peaks	A16/T16/m12/r: Zur Stimmung von Xylophonen in Malawi und Nordmoçambique. Kritischer Forschungsbericht und Untersuchungen
		A17/E01/m13/r: The Shapes of Indeterminacy: John Cage's Variations I and Variations II
		As1-03/E03/m03/r: Notes on Cage, Harmony, and Analysis.
		As1-04/E04/m04/r: The Sound collector - The Prepared Piano of John Cage
7 (2004)	A19/S13/m15/r: "Vad är detta för en kurre?" Om attribueringen av J. Palms musiklexikon på Statens musikbibliotek	A18/T17/m14/r: Reinhard Keisers Orpheus-Opern – Anmerkungen zu den Libretti
	A20/E05/m16/r: Playing and Handling Bagpipes: Two Swedish Cases	A19/T18/fl/k05/r: Madame Ravissa de Turin. Eine vergessene Komponistin des 18. Jahrhunderts und ihr musikalisches Umfeld.
	A21/S14/m17/r: Pentatonik och kompositionsmetod hos Miklós Maros med utgångspunkt från Cinguettio (1995)	A20/T19/k06/r: Oper in der Toskana in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts: Zur Verbreitung der Gattung auf dem Lande

	<i>STM-Online</i>	<i>FZMw</i>
8 (2005)	A22/S15/k05/r: Opera seria och musikalisk representation av genus	A21/E02/k07/r: An Adornian Interpretation of Brahms' German Requiem.
	A23/E05/m18/r: Three Swedish Missionaries: Images of Music in Southern Africa	As2 Freie Vorträge des Internationalen Symposium "Louise Farrenc und die Klassik-Rezeption in Frankreich"
	D2-01/S02/m02/r: Vad gör vi med musikvetenskapen?	As2-01/T01/k01/r: Gegen eine "entmännlichte" Musik. Genderkonnotationen in Musik und Texten von Charles Ives
	D2-02/S03/m03/r: Svar på "Vad gör vi med musikvetenskapen?"	As2-02/T02/k02/r: Narrative Programme und Geschlechteridentität in der 3. Sinfonie von Johannes Brahms. Zum Problem einer genderzentrierten Interpretation absoluter Musik
	D2-03/S04/m04/r: Svar på "Vad gör vi med musikvetenskapen?"	As2-03/T03/k03/r: "Früh übt sich ...?" Geschlechtstypische Lernwege von Lehramtsstudierenden mit dem Unterrichtsfach Musik
	D2-04/S05/m05/r: Svar på "Vad gör vi med musikvetenskapen?"	
	D2-05/S06/m06/r: Svar på svaren till "Vad gör vi med musikvetenskapen?"	
9 (2006)	A24/E06/m19/r: Modality and the Melodic Foreground	A22/T20/m15/r: Aspekte der Aufführungspraxis oder: Wie klingt eine historisch informierte Spielweise der Operette?
	A25/E07/k06/r: Re-creating, Re-shaping, and Renewal among Contemporary Swedish Folk Singers: Attitudes toward "Tradition" in Vocal Folk Music Revitalization	A23/T21/k08/r: Wiederholung und Kontrast: Musikalische Bearbeitungen als Prozesse der Sinnstiftung
	A26/E08/m20/r: The Story of the Mora-harp: Museumization and De-museumization	D2/T03/k02/r: Dem Anderen Zuhören: Neue Musik im Dialog
	D2-06/S07/m07/r: Om Tvärvetenskapliga gökäggl (I glad förhoppning om svar från svenska musikforskare)	
10 (2007)	A27/E09/m21/r: Registral Streams, Fusion, and Prolongation in Åke Hermanson's <i>Alarne</i> for Solo Horn, op. 11	A24/E03/m16/r: Interpreting Compositional Process in Wolfgang Rihm's <i>Chiffre Cycle</i>

	<i>STM-Online</i>	<i>FZMw</i>
	A28/E10/m22/r: Bjårskpip in Blossom: On the Revitalization Process of a Folk Music Instrument	A25/T21/m17/r: George Lucas' Space Opera Star Wars und ihre Bezüge zu Musikdrama und Orchestersprache des 19. und frühen 20. Jahrhunderts
	A29/E11/k07/r: Reading the Words of a Musical Portrait: Eternal- Marguerite in Berlioz's La Damnation de Faust	A26/T22/m18/r: Interdisziplinäre Visionen und Realisationen: Hans Tutschkus elektroakustische Experimente an der Harvard Universität
	D2-07/S08/m08/r: Gränsdragningar och strategier: Några tankar kring Mattias Lundbergs gökäg	
	D2-08/S09/m09/r: Kommentar till Mattias Lundberg	
11 (2008)	A30/E12/k08/r: Music as Mimetic Representation and Performa- tive Act: Semiramide riconosciuta and Musical Construction of Sexuality and Gender	A27/T23/m19/r: Rosa Mayreders Libretto für Hugo Wolf und das Problem der Stilhöhe
	A31/S16/k09/r: Men var blev musiken av? Infallsvinklar kring musikens gehörsmässighet och nya förmedlings- tekniker	A28/T23/k09/r: Nina d'Aubigny von Engelbrunner und ihre Met- hodik im Instrumentalunterricht
	A32/N01/m23/r: Jazz som etnomuskologisk forskningsfelt	
	A33/S17/m24/(D2-09/S10/m10)r: Retorik, hegemoni och musikforskning: Mot en pragmatisk syn på musikvetenskapen	
	D2-10/S11/m11/r: Anti-Pontara brevissimus	
	D2-11/S12/m12/r: Några kommentarer till Tobias Pontaras artikel	
	D2-12/S13/m13/r: Svar till Lars Lilliestam och Tobias Pettersson samt en ny fråga till svenska musikforskare: Ska musikvetenskap vara ett projekt med gemen- sam empiri och logik eller är dessa stycken var forskares ensak?	
	D2-13/S14/m14/r: Retorik, hegemoni och musikforskning: Replik till Tobias Pontara	
	D2-14/S15/m15/r: Svar till Lilliestam, Østrem och Lundberg	

Även om denna översikt inte förmår att ge en helhetsbild med hänsyn till aspekter som artiklarnas omfattning, djup, kvalitet eller internationell anknytning, kan rubrikerna förmedla vissa forskningstendenser. Trots att båda tidskrifter är tematiskt och språkmässigt öppna (*FZMw* publicerar dock endast på tyska och engelska) förekommer det långt flera personanknutna artiklar i *FZMw* än i *STM-Online* och den senare tycks kunna bjuda på en större mångfald angående organologiska teman ("Nyckelharpa", "Bagpipes", "Mora-harp"). Samtidigt är en påfallande tendens, att *STM-Online* i jämförelsen är ensam om, att publicera artiklar, som har en tydlig utgångspunkt i ett eller annat genrebegrepp, så som "rockmusiken", "svensk popmusik" eller "jazz och svensk folkmusik". *FZMw* däremot tar i större grad upp övergripande musikvetenskapliga teman och musikfilosofiska frågeställningar som "Musikpolitik", "Aufführungspraxis" och "Sinnstiftung" och bjuder också på, att återpublicera svåråtkomliga historiska och andra musikvetenskapligt relevanta texter (inte minst i undervisningssyfte). Båda tidskrifter tar upp specialämnena och debattartiklar av olika slag och eftersom båda publicerar löpande skulle det kunna finnas utrymme för en levande debattkultur. Det framstår ända som speciellt, att *STM-Online* sedan år 2005 är ensam om en levande debatt om den musikvetenskapliga verksamhetens syfte och mening (och legitimitet?), som också hålls levande över flera årgångar. Att *STM-online*-redaktionen lägger krut på en editorial per häfte i stället för en allmän engångseditorial som *FZMw* (1998), är en positiv gest gentemot den tänkta läsarkretsen (som dock inte är definierad på ett särskilt sätt).

Som ett slutresonemang kan det fastslås, att skillnaden mellan båda tidskrifterna är mindre än gemensamheterna och att en tydlig tematisk strategi över de senaste tio åren inte låter sig spåras varken i det ena eller det andra fallet. Att *STM-Online* skiljas åt ifrån *STM* i pappersform kan tydligast spåras med hänsyn till en intressant och levande debattkultur i den första – som dock tyvärr inte har publicerats på engelska, vilket hade kunnat ge upphov till internationell uppmärksamhet på grund av legitimitets- och inriktningsdebattens relevans för musikvetenskapens utveckling.

Musikforskningens närhistoria i Sverige och Finland: några informella jämförelser och ställningstaganden

av Erkki Huovinen

Jag vill börja med att tacka Svenska samfundet för musikforskning för att man anförtrott mig uppgiften att från ett finländskt perspektiv kommentera den viktiga diskussion som syftar till en "självkritisk bild av vår vetenskap". Samtidigt tar jag mig an uppgiften med en viss tvekan och detta av två skilda orsaker. För det första borde det vara uppenbart, att om det redan behövs fyra personer till en utredning av nuläget i den svenska musikforskningen, är en grundlig jämförelse mellan situationen i två olika länder en nästan omöjlig uppgift för en enskild person, såvida denna inte har flera år till sitt förfogande att ägna åt arbetet. Som det kommer att framgå närmare nedan är musikforskningens situation åtminstone i Finland sådan att det knappast finns någon enskild person som skulle vara tillräckligt välinformerad om all forskning som här borde tas i beaktande. I detta hänseende kan jag endast lita på läsarens välvilja och förståelse, och redan i början be om ursäkt för de eventuella brister som denna typ av summariska översikt knappast kan undgå att medföra.

Omedelbart måste det också erkännas att trots all den mycket intressanta information som framkommer i Boel Lindbergs, Johan Norrbacks, Ursula Geislers och Gunnar Ternhags utredningar ovan, har jag inte upplevt mina kollegers texter om svensk musikforskning som i särskilt hög grad självkritiska på ett sätt som rubriken till denna diskussion implicerar. En annan orsak till att jag känner viss tveksamhet inför den tilldelade uppgiften är således att det känns lätt att hitta även kritiska anmärkningar om den bild som presenterats, och det hade varit mer tillfredsställande att få ta del av några av dem från mina svenska kolleger själva. Å andra sidan: som någon som inte har deltagit i detta forskningsområdes närhistoria i Sverige eller konkurrerat om samma forskningsbidrag som kolleger i Sverige, har jag kanske lättare att uttala mig också om eventuella problem när jag ser dem. Det skulle naturligtvis finnas utrymme för kritik även av den finländska musikforskningen, som kanske lite oavsiktligt nu får inta hjälterollen i några av mina jämförelser. Det är emellertid den svenska situationen som här står i fokus, och läsaren skall veta att alla mina observationer baserar sig på ett ödmjukt intresse i vad som händer inom den svenska musikforskningen samt på viljan att utnyttja detta tillfälle för forskningens bästa.

Information om händelser och publikationer inom musikforskningens fält brukar inte alltid spridas smidigt över Bottniska viken. Man skulle tyvärr lätt kunna peka ut exempel där finländska forskare inte har varit medvetna om sina kollegers liknande arbeten i Sverige, men på motsatt håll finns det uppenbarligen en ännu större brist på information p.g.a. svårigheten att förstå det finska språket. Därför skall jag börja med en jämförande översikt över musikvetenskapliga doktorsavhandlingar i Finland och Sverige samt en översikt över finländska tidskrifter relaterade till musikforskning. Här hoppas jag förmedla en någorlunda klar bild av Finlands situation i förhoppningen att de uppenbara skillnaderna och olikheterna kan bidra till en bättre förståelse hos den svenske läsaren om vad som har åstadkommit på hemmaplan och hur det kanske kunde ha varit annorlunda. Därefter skall jag koncentrera mig på några mer kritiska punkter som gäller den svenska musikforskningens relation till det internationella och multidisciplinära forskningsfältet, ett fält där vår tids musikforskare inte längre problemfritt ryms under taket av en gemensam musikvetenskaplig institution.

Doktorsavhandlingar

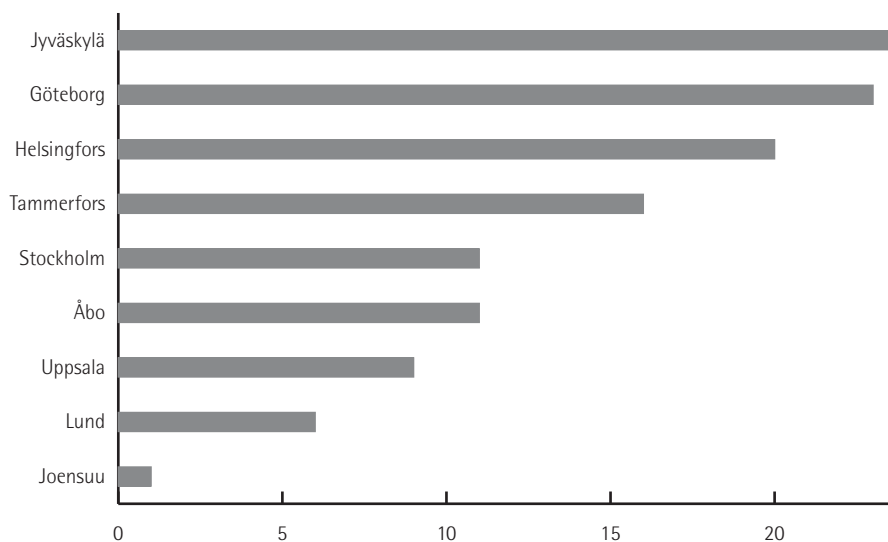
Ett bra sätt att kontextualisera den aktuella situationen i svensk musikforskning är att jämföra produktionen av doktorsavhandlingar under de senaste åren med mängden avhandlingar som den finländska musikforskningen har frambringat under samma tidsperiod. En sådan jämförelse kunde förstås göras på många olika sätt: genom att fokusera på avhandlingar avlagda antingen (i) vid svenska och finländska universitet, (ii) på de svenska och finska språken, eller t.o.m. (iii) av svenska och finländska medborgare. Boel Lindbergs siffror om svenska doktorsavhandlingar möjliggör inte en direkt jämförelse, eftersom hon i sin utredning kombinerat de två första kriterierna (det institutionella och det språkliga), och således hänvisar till några avhandlingar (om inte till alla) som har skrivits i Finland på svenska. Eftersom en del av den intressanta debatt om musikvetenskapens metoder, syften och framtid som under de senaste åren har förts i *STM-Online* verkar ha motiverats av bekymmer som rör forskningsfinansiering, viljan att styra forskningen inom institutionella ramar etc., anser jag att det första av de nämnda kriterierna erbjuder den rimligaste grunden för en jämförelse. Jag skall alltså utgå från avhandlingar som har avlagts vid universiteten i Sverige respektive i Finland. Vad gäller det tredje kriteriet (nationalitet) nämns det inte alls i Lindbergs översikt, och jag skall därför inte heller ta de doktorsavhandlingar i beaktande som har avlagts av finländska forskare utomlands (t.ex. i USA). Detta är förstås lite missvisande, eftersom forskare som dokto-

rerar utomlands eventuellt kan ha en stark profil som sedan påverkar musikforskningens utveckling i hemlandet efter deras eventuella hemkomst.

Det visar sig svårt att hitta en tillfredsställande metod för att få fram information om alla musikrelaterade doktorsavhandlingar i Finland, och jag skall därför avgränsa mina siffror till sådana som har avlagts vid ämnena musikvetenskap, musiketnologi, musikpedagogik och musikterapi samt till sådana som har tillkommit vid Sibelius-Akademien i Helsingfors. Detta förfaringssätt utelämnar många avhandlingar som lagts fram vid forskningsinstitut och ämnen som inte har ordet "musik" i sin benämning, och avgränsningen kan bara försvaras genom att påpeka svårigheten i gränsdragningen mellan musikrelaterade och icke-musikrelaterade avhandlingar. En kvantitativ jämförelse mellan doktorsavhandlingar är helt enkelt lättare att göra och förstå om den framförs på institutionell basis. För enkelhetens skull har jag här dock förbiset några olikheter i ämnesbenämningar. I synnerhet alla doktorsavhandlingar avlagda på Institutionen för musikforskning vid Tammerfors universitet betraktas här som "musikvetenskapliga" avhandlingar, även om merparten av dem faktiskt hör till ämnet musiketnologi. Detta verkar rimligt för jämförelsens skull eftersom en stor del av de andra musiketnologiska avhandlingarna i våra två länder har avlagts vid musikvetenskapliga institutioner.

Om man utelämnar de tre svenskspråkiga avhandlingarna från Finland i Lindbergs uppställning, får man en summa av 49 musikvetenskapliga doktorsavhandlingar i Sverige under åren 1999–2008 (Göteborg 23; Stockholm 11; Uppsala 9; Lund 6). Det motsvarande antalet under samma tidsperiod i Finland är lite högre, 73. Den absolut största enheten i den finländska musikvetenskapen är musikinstitutionen vid Jyväskylä universitet i central Finland, vilket även reflekteras i antalet musikvetenskapliga avhandlingar som lagts fram där under den ifrågavarande perioden (25). I landskampen mellan Finland och Sverige förlorar Göteborg alltså jämnt förstaplatsen i antalet musikvetenskapliga doktorsavhandlingar till Jyväskylä. Det här illustreras av Tabell 1 som jämför produktionen av disputerade i olika universitetsstäder i våra två länder. Ämnet musikvetenskap vid Helsingfors universitet med sina 20 avhandlingar och Tammerfors med sina 16 (delvis alltså i ämnet musiketnologi) intar tredje och fjärde plats i denna uppräknig. Siffran för Åbo består av 7 avhandlingar i ämnet musikvetenskap vid det svenskspråkiga Åbo Akademi (varav 4 på svenska) och 4 vid det finskspråkiga Åbo universitet.

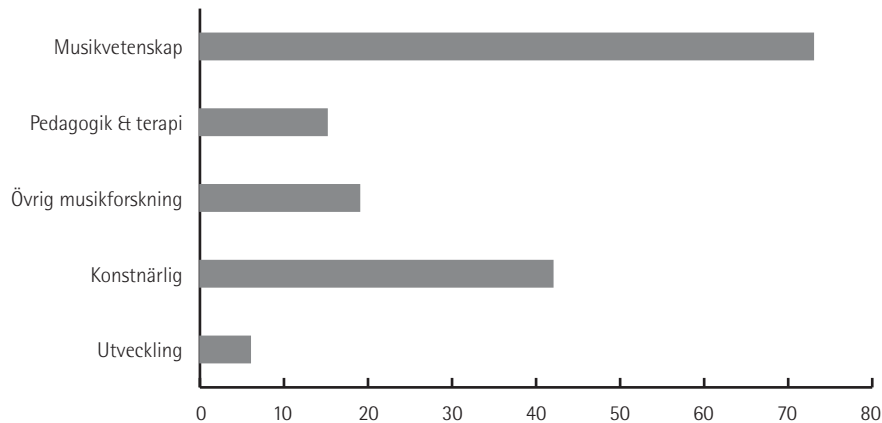
Tabell 1. Antalet doktorsavhandlingar i ämnet musikvetenskap (+ musiketnologi) i finländska respektive svenska universitetsstäder 1999–2008.

Även om man utelämnar musikrelaterade avhandlingar i huvudsakligen icke-musikrelaterade universitetsämnen, utgör de ovan angivna siffrorna bara drygt hälften av de avhandlingar som producerats i Finland under åren 1999–2008. Tabell 2 illustrerar i detta avseende de musikvetenskapliga avhandlingarnas relation till mängden andra finländska doktorsexamina vid institutioner som explicit fokuserar sig på musik. Kategoriseringen i tabellen kunde förstås ske på många olika grunder, men jag har försökt kombinera olika kategorier på ett sätt som skulle göra musikforskningens fält i Finland så lättöverskådlig som möjligt för läsaren. Den andra gruppen strax nedanför musikvetenskap består av musikpedagogiska avhandlingar från universiteten i Jyväskylä (6) och Uleåborg (4) samt vetenskapligt orienterade pedagogikavhandlingar från Sibelius-Akademien, d.v.s. musikuniversitetet i Helsingfors (3), tillsammans med avhandlingar i musikerterapi framlagda vid Jyväskylä universitet (3). Utan musikerterapeutiska avhandlingar skulle denna kategori alltså inte nå upp till svenska siffror vad gäller musikpedagogik (17). T.o.m. den kombinerade pedagogik/terapi-kategorin av finländska avhandlingar kan dock inte tävla med den tredje gruppen finländska doktorsavhandlingar om musik som i tabellen kallas "övrig musikforskning" (19). Denna benämning syftar på (icke-musikpedagogisk) musikforskning som gjorts vid Sibelius-Akademien i Helsingfors, där man undvikit termen "musikvetenskap" även om merparten av doktorsavhandlingarna i denna grupp innehållsligt (om

kanske inte alltid metodologiskt) sett också kunde ha lagts fram vid någon musikvetenskaplig institution.

Tabell 2. Antalet doktorexamina inom direkt musikrelaterade universitetsämnen i Finland 1999–2008.

Vad gäller doktorexamina i direkt musikrelaterade ämnen är Sibelius-Akademien faktiskt den klart största aktören i landet med 70 doktorexamina under perioden 1999–2008.¹ Enligt en färsk internationell utredning av konstforskning i Finland, beställd av Finlands Akademi, har Sibelius-Akademien för tillfället det största antalet doktorander som finns vid något europeiskt musikuniversitet, 130 (Buchanan et al. 2009, 36). Vid Sibelius-Akademien kan man välja att doktorera med en vetenskaplig, konstnärlig eller en utvecklingsbetonad inriktning, och jag har inkluderat de två sistnämnda i tabellen för att få fram helhetsbilden av doktorsutbildningen i direkt musikrelaterade ämnen. Den konstnärliga orienteringen har under åren 1999–2008 stått för 60% av doktorexamina avlagda vid Sibelius-Akademien – 42 stycken mot 22 med en vetenskaplig betoning (inklusive de fyra examina i musikpedagogik) och 6 med en utvecklingsbetoning.

Gränsdragningen mellan musikforskning såsom den förekommer i dessa kategorier kan tidvis vara svår. Vid sidan av konserter omfattar ju konstnärliga doktorexamina vid Sibelius-Akademien också ett skriftligt arbete, och här kan variationen i vetenskaplig nivå vara ganska stor. Huvudsakligen skulle dessa skriftliga arbeten ungefär motsvara de s.k. avhandlingar *pro gradu* vid våra universitet – alltså masteruppsatser – men det

1 Undervisningsministeriets KOTA-databas ger siffran 73; skillnaden kan bero på att jag har baserat min räkning på årtalen av de avlagda avhandlingarna och andra skriftliga arbeten, och inte på de officiella utexamineringsdatumen.

har funnits undantag som klart höjt sig till en nivå på vilken man även accepterat doktorsavhandlingar i musikvetenskap. Den tredje kategorin av doktorsexamina vid Sibelius-Akademien, alltså examina med en utvecklingsbetoning, kan å sin sida omfatta t.ex. musikrelaterade datorprogram, läromaterial, demonstrationer eller annat arbete som inte problemfritt skulle passa in i de mera traditionella vetenskapliga och konstnärliga kategorierna. En stor del av forskningen vid Sibelius-Akademien sker inom den s.k. *DocMus*-enheten (*Doctoral Studies in Music Performance and Research*) som huvudsakligen fungerar som en forskningsenhet för de konstmusikrelaterade utbildningslinjerna. Under perioden 1999–2008 ansvarade DocMus för 38 doktorsexamina (25 med konstnärlig, 10 med vetenskaplig och 3 med utvecklingsbetoning), medan andra mera specialiserade enheter var klart mindre i sin doktorsproduktion (kyrkomusik inkl. enheten i Kuopio 12, folkmusik 7, komposition och musikteori 4, musikpedagogik 5, jazzmusik 3, solistisk avdelning 1).

Boel Lindberg skriver att hon i sin undersökning av svenska avhandlingar om musik motiverats av sin vilja att hitta en förklaring till varför ämnet musikvetenskap är "ett så marginaliserat universitetsämne i en tid där musik i alla dess former har en så viktig roll i människors liv". Jag varken kan eller vill ta ställning till detta omdöme i Sveriges fall, men åtminstone kvantitativt sett beskriver det inte särskilt väl situationen i Finland. Enligt det finländska undervisningsministeriets KOTA-databas har det vid våra vetenskapliga universitet producerats totalt 1139 doktorsexamina i humanistiska ämnen under tidsperioden 1999–2008. Inte mindre än 6.4% av dessa har alltså avlagts i ämnet musikvetenskap, enligt räkningen ovan, och 7.8% i direkt musikrelaterade ämnen vid vetenskapliga universitet (om man alltså inte räknar med Sibelius-Akademien). Om det redan vid t.ex. Helsingfors universitet är möjligt att studera över 50 olika humanistiska ämnen, är det ett tveksamt påstående att musikvetenskap i någon mån skulle vara marginaliserat som universitetsämne. Vi är faktiskt ganska stora! Om man därtill tar hänsyn till att vid våra konstinstitut utgör Sibelius-Akademins andel faktiskt över 40% av alla avlagda doktorsavhandlingar, visar sig musikens ställning i den finländska universitetsvärlden vara rätt bra.

Tidskrifter

Två av mina svenska kollegers utredningar av den svenska musikvetenskapens närhistoria har tillägnats de två svenskspråkiga musikvetenskapliga tidskrifterna: *Svensk tidskrift för musikforskning* och *STM-Online*. Detta vittnar om hur stor roll sådana nationella tidskrifter fortfarande anses spela som samlande plattformar och hur musikforskningens nuläge

på ett centralt sätt förväntas återspeglas i dem. Som en relativt utomstående observatör vill jag inte ta på mig uppgiften att utvärdera innehållet i dessa tidskrifter. Däremot tror jag att mina svenska kolleger skulle dra nytta av några jämförelser till hur konstellationen av musikvetenskapliga och andra närstående tidskrifter har tagit form i Finland. Enligt min uppfattning verkar den huvudsakliga skillnaden mellan vetenskapliga tidskrifter om musik i våra två länder vara att medan man i Sverige ännu litat på ett fåtal gemensamma publikationskanaler med relativt liten redaktionell styrning, har situationen vad avser tidskrifter i Finland blivit mer fragmentarisk i och med fragmenteringen av hela forskningsfältet.

Såsom Johan Norrbacks och Ursula Geislers innehållsanalyser påvisar, har det i både *Svensk tidskrift för musikforskning* och i *STM-Online* publicerats artiklar på en bred skala, utan någon uppenbar diskriminering av forskningsområden. Arbetsfördelningen mellan dem har trots detta blivit tydlig, åtminstone så tillvida att den sistnämnda i högre grad har profilerats som en kanal för aktuella debattinlägg. Trots denna någorlunda klara profilskillnad skulle jag ändå gärna vilja ställa frågan huruvida deras potential som drivkrafter för nytt forskningssamarbete inom aktuella temaområden verkligen har utnyttjats till fullo. En jämförelse med tidskriften *Musiikki*, den finska motsvarigheten till *Svensk tidskrift för musikforskning*, visar att nationella publikationer med kraftigare redaktionell styrning kan ha en stor betydelse som samlande och sporrande faktorer. I *Musiikki* har det nämligen inom tioårsperioden 1999–2008 publicerats temanummer om musikercentrerad (2/2002), empirisk (1/2003), feministisk (1/2004) och fenomenologisk musikforskning (1/2008), musikfilosofi (4/2003), musikens relation till kulturidentitet (4/1999) och teknologi (1–2/2005, 3/2005) samt därutöver skilda nummer om kompositörer som Jean Sibelius (3/1999), Erkki Melartin (1–2/2000) och Väinö Raitio (4/2005). Det är lätt att konstatera att många av dessa temanummer har ökat synligheten av tidigare negligerade forskningsområden och putsat bort hätska och onödiga diskussioner om värdeskillnader mellan dem.

Publiceringen av inhemska musikvetenskapliga temanummer, inte sällan med gästande redaktörer, har ofta varit kopplad till och troligen också stärkt sambandet inom forskargrupper i landet. Ett av de tydligaste exemplen på detta – såvitt det inte är för tidigt att bedöma – är *Musiikkis* senaste temanummer om musikerskap (3–4/2008) som till stor del kan läsas som en översikt över forskningen kring *Forskarskolan i musik och scenkonst* (*Musiikin ja näyttämötaiteen tutkijakoulu*). Forskarskolan är ett samarbete mellan sju olika universitet, finansierat av Finlands Akademi och Undervisningsministeriet, som i sina betoningar mer eller mindre har följt den typ av musikercentrerad forsk-

ning som i vårt land starkast drivits vid Sibelius-Akademins DocMus-enhet. Som i många tidigare fall artikulerar ett temanummer här ett visst problemfält som ett självständigt forskningsområde och ger en redan existerande grupp likasinnade forskare ny slagkraft i sina strävanden. Denna typ av publikationsverksamhet har starkt bidragit till att hel-singforsprofessorn Eero Tarastis (2000, 374) beskrivning av den tidigare finländska musikvetenskapens historia som "en historia av enskilda forskare som höjer sig som stjärnor eller som redan har sjunkit in i mörkret" inte längre passar som en framställning av hur musikvetenskapen bedrivs i Finland. Jag antar att en ökad satsning på tematiskt sammanhållna nummer i STM, i en tät koppling till temasymposier och *calls for papers*, skulle befästa och synliggöra nya forskningstraditioner inom den svenska musikvetenskapen och göra den mindre beroende av soloprestationer. En satsning på temanummer är förstås svårare för en tidskrift som publiceras bara en gång per år, och därför skulle denna typ av utveckling förutsätta en ökning i publikationstakt.

Vad tidskrifternas profilering angår, visar en jämförelse med Finland också en annan, ännu betydligare skillnad. Vid sidan av den allmänmusikvetenskapliga tidskriften *Musiikki* som sedan 1971 publicerats av *Musikvetenskapliga sällskapet i Finland* (Suomen musiikkitieteellinen seura) med fyra nummer per år, finns det även andra, mera specialiserade tidskrifter. Först och främst började systersällskapet, *Musiketnologiska sällskapet i Finland* (Suomen etnomusikologinen seura) år 1986 publicera en "Musiketnologisk årsbok", *Etnomusikologian vuosikirja*, som sedan dess har kommit ut årligen. Sedan 1996 finns det därutöver en särskild tidskrift för musikpedagogik, *Musiikkikasvatus*, som också har ett engelskspråkigt namn, *Finnish Journal of Music Education*. Denna tidskrift som har publicerats i två till tre nummer per år av avdelningarna för musikpedagogik vid Sibelius-Akademien och Uleåborg universitet samt av institutionen för musik vid Jyväskylä universitet, har strävat efter och tidvis t.o.m. nått en mer internationell profil med bidrag från utländska forskare inom musikpedagogik.

Dessa tre referee-bedömda tidskrifter kan anses utgöra fundamentet för publicerandet av musikforskning i artikelform inom Finlands gränser, men därutöver finns det också andra tidskrifter för musikforskning med lite lägre profil. Vid Sibelius-Akademien har även andra avdelningar publicerat sina egna tidskrifter, varav *Sävellys ja musiikin-teoria* ("Komposition och musikteori"; avdelningen för komposition och musikteori) och *Finaali*, (med underrubriken *Journal of Musical Performance and Research*; DocMus) har varit de mest varaktiga. Slutligen publicerar också Musiketnologiska sällskapet tidskriften *Musiikin suunta* ("Musikens riktning") som kommer ut i fyra nummer per år och består av lite mindre omfattande forskningsartiklar, i jämförelse med sällskapets årsbok. För stu-

denter och färskas magistrar har denna musiketnologiska publikation sedan 1983 erbjudit en viktig möjlighet att publicera texter även om dessa kanske inte ännu uppnått högsta kvalitetsnivå. I samma andetag kan det nog tilläggas, att t. ex. sista numret av *Musiikin suunta* (3–4/2008; ett temanummer om Vitahavskarens musikkulturer) innehöll forskningsartiklar skrivna av en professor, en docent och en filosofie doktor. Detta visar att även denna tidskrift värdesätts av professionella musikkforskare i Finland, och att den vetenskapliga nivån också här tidvis kan vara rätt hög. Sammanfattningsvis finns det alltså en viss bredd i den finländska publikationsverksamheten: utöver en allmänmusikologisk, en musiketnologisk och en musikpedagogisk tidskrift med "peer review" finns det även några "lättare" tidskrifter som kan fungera som plattformar för texter skrivna av lovande unga forskare.

En sak värd att nämnas i detta sammanhang är att de tre ovannämnda refereebedömda tidskrifterna även publicerar artiklar på svenska (och *Finnish Journal of Music Education* t.o.m. på engelska och på tyska). Med väldigt få undantag är det ändå svårt att hitta artiklar skrivna av rikssvenska musikkforskare i någon av dem! I det senaste numret av *Etnomusikologian vuosikirja* hittar man bland annat tre artiklar på svenska, men också här är ingen av dem skriven av en rikssvensk forskare. Jag förstår att det kanske inte känns naturligt för en rikssvensk forskare att närmare följa publikationen av en tidskrift vars huvudsakliga publikationsspråk man inte kan läsa. Trots detta är det lite underligt att t.ex. *Musiikki* enligt den senaste uppgiften från redaktionen inte prenumereras av en enda musikvetenskaplig institution eller universitetsbibliotek i Sverige, trots att den ger en potentiell publikationskanal för svenskspråkiga musikkforskare.² Det svenska språket skulle inte behöva vara någon raritet i våra tidskrifter, eftersom praktiskt taget alla forskare som haft sin skolutbildning i Finland åtminstone torde kunna läsa svenska. Om man unnar sig lite pragmatiskt karriärtänkande, skulle finländska tidskrifter ge svenska musikkforskare en välfungerande kanal för "utländsk" publikation av artiklar med t.ex. Nordiska betoningar. Hos oss i grannlandet skulle sådan publikationsverksamhet naturligtvis leda till en bättre kännedom om våra svenska kollegers arbete och på så sätt kanske indirekt till ett fördjupat Nordiskt samarbete – helt utan introducerandet av någon gemensam Nordisk musikvetenskaplig tidskrift.

2 För jämförelsens skull kan man nämna att även om några finländska universitetsbibliotek har slutat sina prenumerationer till *Svensk tidskrift för musikforskning*, verkar de senaste volymer ändå vara tillgängliga vid sex olika universitetsbibliotek i Finland.

Utländska publikationer

I sin utredning om musikvetenskapliga antologier, monografier och editioner drar Gunnar Ternhag slutsatsen att "publiceringsspråket är svenska för de allra flesta" svenska musikforskare. Kanske har Ternhag rätt, men man får väl fråga om denna typ av slutsats alls borde dras på basis av endast de arbeten som har *publicerats* i Sverige. Naturligtvis brukar svenska förlag publicera sina böcker på svenska! Å andra sidan skulle man kunna vänta sig att många forskare föredrar att rikta sina bästa arbeten till en mer internationell läsarkrets och följaktligen publicerar en del av sina texter i internationella tidskrifter eller genom utländska förlag. Det första som stack mig i ögonen i den fyrdelade översikten över musikforskningen i Sverige var faktiskt att det inte fanns en femte del som skulle ha sammanfattat den forskning som publicerats utomlands. Eftersom en grundlig redogörelse för denna typ av publikationer saknas, skulle det vara vågat för mig att uttala mig om den svenska musikvetenskapens internationella slagkraft. Trots detta börjar man ana, att det måste finnas någon orsak till varför man inte ens beställt en sammanfattning av forskning publicerad i mer internationella sammanhang.

Kanske bör man våga ställa frågan om den svenska musikvetenskapen delvis karakteriseras av en viss inåtvändhet: man skriver helst på svenska, koncentrerar sig helst på nationella teman och publicerar typiskt sina forskningsrapporter i STM. Detta gäller förstås inte för hela den svenska musikforskningen – det finns ju lysande undantag som vi alla känner till – men man kan knappast undvika uppfattningen att en stor del av den musikvetenskapliga forskningen i Sverige inte i särskilt stor utsträckning riktat sig utåt, dvs. mot internationella arenor. Om det finns åtminstone en smula sanning i denna medvetet överdrivande förenkling, är det förstås inte min mening eller min uppgift att bedöma en sådan trend: det finns ju antagligen många kolleger som ser forskningen i det inhemska kulturarvet som *raison d'être* för hela "vår vetenskap" i små länder såsom Sverige eller Finland. Hur som helst, om uppfattningen om en viss inåtvändhet stämmer ens delvis, skulle detta vara ett bra ämne för en bredare diskussion. De flesta borde väl instämma i att en alltför ensidig fokusering på nationella forskningsteman och svenskspråkiga publikationer också skulle ha sina nackdelar. Betydliga delar av den forskning som bedrivs skulle inte komma att granskas av internationella experter och därmed inte heller få den respons från ett bredare musikvetenskapligt samfund som behövs för att försäkra en internationell standard i forskningens vetenskapliga kvalitet.

Lyckligtvis verkar problemet åtminstone delvis bero på just bortseendet från utländska publikationer i det rapporterade utredningsarbetet, och alltså inte helt på musikforskningen själv. Jag kan inte påstå mig vara expert vad avser hela den svenska

musikforskningen, men innan jag blev ombedd att skriva denna text skulle jag kanske på frågan om vem den mest framstående svenska musikforskaren är svarat med att nämna en person som Johan Sundberg, som ju är en internationell toppexpert när det gäller sångrösten. På sin hemsida kan Sundberg uppge inte mindre än 18 "recent articles" för bara femårsperioden 2000–2004, alla publicerade i ansedda utländska tidskrifter eller antologier. Sådana publikationer verkar dock inte ha ingått i utredningen, liksom inte heller den massiva tvådelade kongressbok från *Stockholm Music Acoustics Conference 2003* där Sundbergs pionjärbete uppmärksammades med särskilda "Sundberg sessions" (Bresin 2003).

Fallet Sundberg är intressant därför att det klart påvisar en viktig lucka i den fyrdelade utredningen ovan, nämligen utländska tidskrifter, där också andra musikforskare kan förväntas publicera sina artiklar. Det är helt enkelt svårt för mig att förstå hur en "självkritisk bild av vår vetenskap" skulle vara möjlig utan en kritisk granskning av den internationella publikationsverksamhetens omfattning och betydelse. Frågan – som jag inte direkt vill besvara – angår vilka delar av den svenska musikforskningen som har fått mest uppmärksamhet i internationella sammanhang. Vad har den svenska musikforskningen gett världen omkring Sverige?

Multidisciplinartitet och sökandet efter musikforskningens kärna

Vad som gör det ovannämnda "fallet Sundberg" ännu mer intressant är att det här handlar om en världsstjärna inom ett forskningsfält (musikakustik) som inte är någon nykomling utan som tvärtom har ingått i många klassiska framställningar av musikvetenskapens forskningsfält. Vad är det som leder till att sådana figurer och den typen av publikationskanaler som föredras av dem inte riktigt uppmärksammas i en diskussion om svensk musikforskning? Borde det här tolkas som ett implicit val att hålla några mer "naturvetenskapliga" forskningsområden utanför den "egentliga" musikvetenskapen? Om musikakustik eller t.ex. musikpsykologi (ett annat forskningsområde med internationellt kända aktörer!) knappast tas i beaktande i diskussionen om "vår vetenskap", vill jag ändå se detta mer som en pragmatisk gränsdragning och inte som en signal om att en del av forskarsamfundet helst skulle isolera sig från "främmande" element som de inte kan eller vill förstå. Ur finländsk synvinkel verkar sådana implicita ställningstaganden ändå besynnerliga, inte minst därför att en av de före detta ordförandena för det Musikvetenskapliga sällskapet i Finland är Vesa Välimäki, professor i audio signal processing vid Tekniska högskolan i Helsingfors!

Gränsdragningsfrågor är förstås knepiga. En betydlig del av de diskussionsunderlag som vi fått läsa ovan har faktiskt behandlat principer för informationssökning samt gränsdragnings mellan publikationer som kan anses vara riktig musikforskning och sådana som behandlar musik på ett mer marginellt sätt. Detta är implicit i Gunnar Ternhags behandling av antologier, monografier och editioner, men speciellt Boel Lindbergs utredning om doktorsavhandlingar tematiserar klart de svårigheter som i dag uppstår i försöket att överblicka den mångfacetterade grupp av discipliner som kan kallas för "musikforskning".

Enligt min åsikt skulle en heltäckande bild av musikforskningen dock inte bara acceptera en viss metodologisk pluralism. Det verkar dessutom rimligt att hävda att ett väsentligt drag av "vår vetenskap" under den ifrågavarande perioden 1999–2008 har varit ett alltmer komplicerat och genomgående nätverk av olika typer av samarbeten och metodologiska influenser över traditionella ämnesgränser. Inte bara har det musikvetenskapliga ämnesområdet såsom det praktiseras inom universiteten blivit bredare, och inte bara finns det därtill ett behov av att ge utrymme i diskussionen för andra klart musikrelaterade forskningsområden utanför den traditionella musikvetenskapen. Det kan också konstateras att forskningsbidrag som överskrider alla traditionella ämnesgränser har blivit alltmer vanliga. Internationellt sett har musikvetenskapen reagerat på detta sakförhållande t.ex. genom utvecklandet av nya forum för interdisciplinär musikforskning (t.ex. *Journal of Interdisciplinary Music Studies*, publicerad sedan 2007), men det är klart att musikvetenskapen inte längre ensam kan omfatta hela det expanderande forskningsfält som har med musik att göra. Det torde också stå klart att en uppräkningsbidrag som begränsar sig till universitetsämnen och tidskrifter med ordet "musik" i sin benämning bara kan omfatta en del – fastän en stor del – av musikrelaterad forskning.

Det är symptomatiskt att Musikvetenskapliga sällskapet i Finland sedan år 2002 har avstått från att uppdatera sin lista på musikvetenskapliga doktorsavhandlingar på grund av svårigheten att dra gränsen mellan musikvetenskaplig forskning och annan musikrelaterad forskning. På den tiden inkluderade listan 109 avhandlingar, varav inte mindre än 68 färdigställdes under den tidigare tioårsperioden. Denna siffra rymde då några enskilda arbeten från tekniska ämnesområden, men annars huvudsakligen bara avhandlingar som lagts fram i ämnena musikvetenskap och musikpedagogik samt inom forskarutbildningen vid Sibelius-Akademien i Helsingfors. Sedan dess har situationen blivit alltmer komplex, inte minst pga. att Finlands Akademi valt att understödja musikforskning även utanför det traditionella ämnesområdet musikvetenskap. Forskningsprojekt som *The Starnet: Changing Discourses of Popular Music Stardom* (2005–2008), i stort sett förankrat i ämnet kulturhistoria vid Åbo universitet, och *Best Practices of Globalization*

in *Finnish Rock Exports* (2008–2012), baserat vid Handelshögskolan i Helsingfors, har påverkat framväxten av en generation institutionellt "icke-musikvetenskapliga" humanistiska musikforskare. På den vetenskapligt "hårdare" sidan kan man nämna *Hjärnan och musik* -gruppen (*Brain and Music Team*), förankrad i ämnet psykologi vid Helsingfors universitet, som numera är en del av Finlands Akademis storsatsning, *Toppenhet i mångdisciplinär musikforskning* (2008–2013), ledd av prof. Petri Toiviainen i Jyväskylä. Dessa är bara några av de mer framstående exemplen på hur de som beslutar om och beviljar forskningsstöd i Finland under de senaste åren faktiskt finansierat "icke-musikvetenskaplig" musikforskning på en mycket bred basis, allt från kvinnoforskning av barnmusikkulturer till akustisk forskning av musikinstrument. Detta visar också relativiteten i de siffror om avhandlingar som jag angivit ovan. Såsom Lindbergs utredning visar för Sveriges del, har musikforskningen också i Finland allt oftare blivit en angelägenhet för forskare utan traditionell musikvetenskaplig utbildning.

En kvantitativ och kvalitativ expansion av det musikvetenskapliga ämnesområdet, ackompanjerad av en explosion av institutionellt sett icke-musikvetenskaplig, men trots allt musikrelaterad forskning som ofta är av mångdisciplinär natur, kan förstås förorsaka ett behov av att musikvetarnas självförståelse uppdateras. Jag antar att den polemiska diskussion som under de senaste åren har förts i *STM-Online* om musikforskningens målsättningar representerar det svenska musikvetenskapliga samfundets sätt att reagera på den förändrade situationen. Denna diskussion har förstås haft sina motsvarigheter också i Finland, även om få finländska musikvetare verkar ha offentliggjort så pass heltäckande programförklaringar som man kan läsa i t.ex. Lars Lilliestams (2005) eller Mattias Lundbergs (2006) bidrag. Diskussionen på östra sidan viken har under de senaste åren fått kanske lite mera implicita former, eller så har åtminstone den ovannämnda fragmenteringen av tidskriftsfältet lett till att motstridiga idéer om musikforskningen inte upplevts som hotfulla när de har publicerats på olika ställen.

Publikationen av boken *Johdatus musiikintutkimukseen*, "Introduktion till musikforskning" (Eerola, Louhivuori & Moisala 2003) av Musikvetenskapliga sällskapet i Finland må ha varit en vattendelare i den finländska metadiskussionen om musikvetenskap, åtminstone i två avseenden. För det första har dess 36 artiklar, skrivna av 35 olika musikforskare, gjort det helt uppenbart redan för nya studenter vilken mångfald och metodologisk rikedom ryms inom musikforskningen i termens vidaste mening. Efter att boken publicerades har det inte varit många musikvetare i vårt land som har vågat uttala stora enhetliga visioner, t.ex. om "den musikvetenskapliga metoden". Jag antar alltså att boken ökat kännedomen om och respekten för andra systerdiscipliner som kanske tidigare

var lättare att förringa eller helt förbise. För det andra vittnade boken dock implicit om grundläggande meningsskiljaktigheter mellan utövare inom de enskilda forskningsområdena vad avser musikforskningens syften, vilket kanske gjort många musikvetare försiktigare än tidigare med att öppet uttrycka storslagna enhetsvisioner om "kärnan" av "vår vetenskap". Under det Nationella symposiet för musikforskning i Åbo år 2006 organiserades det visserligen en paneldebatt med rubriken "Var ligger musikforskningens kärna?", men rubrikens självvironiska övertoner kan bara förstås inom en kontext där de finländska musikforskarsymposierna sedan många år tillbaka flitigt besökts av musikintresserade kolleger från pedagogiska, tekniska och andra huvudsakligen "icke-musikvetenskapliga" ämnesområden. Introduktionsboken verkar ha varit en viktig milstolpe på vägen till en mer pluralistisk syn på musikvetenskap i Finland – en syn som helt enkelt accepterar samexistensen av fundamentalt olika forskningsdiscipliner utan att kräva en gemensam meta-agenda. Man kan kanske ställa frågan huruvida denna skillnad mellan Sverige och Finland i allmänna diskussioner om musikforskningen har med det faktum att göra, att den närmaste svenska motsvarigheten till den finska introduktionsboken ännu ligger i Bengtssons (1977) gamla soloarbete. Är det kanske lättare från ett svenskt perspektiv att föreställa sig en enhetlig musikvetenskap?

Om denna uppfattning om en lite mer pluralistisk syn på musikforskningen i Finland har någon trovärdighet, menar jag ändå inte att en diskussionslös samexistens av olika fundamentalt divergerande forskningsområden skulle presentera en idealsituation. Det är förstås inte fel att försöka skapa mera heltäckande visioner om musikforskningen, om man bara behåller respekten för annorlunda synpunkter. När många forskare nu-förtiden hittar sina referensgrupper av kolleger från smalare, internationellt etablerade forskningsområden och därför inte ens behöver komma i kontakt med många av sina inhemska kollegers arbeten, finns det kanske t.o.m. större anledning än tidigare till en gemensam diskussion. Ett av de viktigaste skälen, såvitt jag kan se, för sådana diskussioner i en nationell kontext är att det finns akademiska utbildningslinjer som ju inte samtidigt kan följa allas önskemål. Även om en stor del av forskningsrapporteringen och den metodologiska diskussionen faktiskt redan skulle ske någon annanstans än på våra nationella arenor, ger existensen av sådana universitetsämnen som "musikvetenskap" oss fortfarande ett skäl till att söka efter den flytande kärnan av "vår vetenskap". Man kan därför faktiskt önska att även finländska musikforskare skulle våga följa sina svenska kolleger och öppna en mer allmän debatt om sin vetenskaps nutid och framtid, t.ex. i samband med hundraårsjubileet av Musikvetenskapliga sällskapet år 2011.

Det är dock bra att vara medveten om att sådana allmänna diskussioner inte

alltid har samma mål, utan betoningen kan ligga mer på vetenskapsteoretiska (t.ex. Pontara 2008) eller på forsknings- och utbildningspolitiska aspekter (t.ex. Lilliestam 2005). Det verkar som om de sistnämnda aspekterna inte helt kan förbises i nationella diskussioner som organiseras kring de musikvetenskapliga sällskapen eller deras tidskrifter – den universitetsbaserade utbildningen är ju den viktigaste faktorn som ännu håller ett ämne som musikvetenskap ihop, och utbildningsstrukturerna omkring ämnet *kan* omformas enligt behoven i samhället. Däremot tror jag att denna politiska aspekt inte borde utsträckas till vad etablerade forskare redan gör av sin egen entusiasm. Om t.ex. erforderliga satsningar i utbildningsstrukturer redan har gjorts, men antalet doktorsavhandlingar på ett visst område trots allt förblir litet, ger detta kanske de ansvariga professorerna en anledning till att se sig själva i spegeln, men därutöver finns det litet skäl till allmän kritik. Samfundet av doktorerade musikforskare består ju av individuella människor som själv valt att använda ett flertal år till forskning och som redan därför torde ha visat ett verkligt intresse för sina respektive forskningsteman och därför ha förtjänat rätten av att ha valt just så. Därutöver har detta samfund av engagerade människor genom valet av forskningsteman och olika publikationsspråk först och främst fattat viktiga beslut om sina egna arbetsmöjligheter: för dessa beslut bär var och en av dem ansvaret själv. Därför har jag lite svårt att förstå varför en del av den senaste debatten om musikforskning i *STM-Online* har klätts upp som en allmän kritik om forskningens inriktning och varför man inte istället valt att fokusera diskussionen på mer specifika åtgärder som rör utbildningsnivån.

Utredningsarbetet av Geisler, Lindberg, Norrback och Ternhag ger oss rikligt med viktig information om närhistorien och nuläget i den svenska musikforskningen. Om det var *STM-Online*-diskussionen som ursprungligen motiverade denna mer koncentrerade utredning av musikforskningens situation, så kan man tyvärr inte hitta många klara ställningstaganden till denna diskussion i de nu föreliggande texterna. Det återstår att se om andra röster kommer att dra mer kritiska och självkritiska slutsatser ur denna information. Det återstår också att se om sådana slutsatser faktiskt kan leda till en mer "självkritisk bild av vår vetenskap" där individuella preferenser hålls isär både från allmänna vetenskapsteoretiska funderingar och från nationella utbildnings- och forskningspolitiska behov. Det är också möjligt att vårt eget engagemang alltid leder oss antingen till överdrivna generaliseringar eller till alltför stor försiktighet, och att en mer balanserad bild av vad som händer i musikforskningen omkring millennieskiftet först kan få sin utformning i framtidens historieskrivning av det som en gång var "vår vetenskap".

Litteratur

- Bengtsson, Ingmar 1977. *Musikvetenskap. En översikt*. 2. uppl. Stockholm: Esselte Studium.
- Bresin, Roberto 2003. *Proceedings of SMAC 03. Stockholm Music Acoustics Conference 2003*. Vol. I-II. Stockholm: Kungliga tekniska högskolan.
- Buchanan, Richard, Riitta Nikula, Sven Ahlbäck, Omar Calabrese & Claudia Jeschke 2009. *Research in Art and Design in Finnish Universities. (Publications of the Academy of Finland 4/09.)* Helsingfors: Finlands Akademi.
- Eerola, Tuomas, Jukka Louhivuori & Pirkko Moisala (red.) 2003. *Johdatus musiikintutkimukseen (Acta Musicologica Fennica 24)*. Vasa: Musikvetenskapliga sällskapet i Finland.
- Lilliestam, Lars 2005. Vad gör vi med musikvetenskapen? *STM-Online* 8.
- Lundberg, Mattias 2006. Om tvärvetenskapliga gökäggar (I glad förhoppning om svar från svenska musikforskare). *STM-Online* 9.
- Pontara, Tobias 2008. Retorik, hegemoni och musikforskning: Mot en pragmatisk syn på musikvetenskapen. *STM-Online* 11.
- Tarasti, Eero 2000. Musiikkiteide. I Päiviö Tommila (red.), *Suomen tieteen historia 2: Humanistiset ja yhteiskuntatieteet*. Porvoo: WSOY. 361–79.